

φορτηγό [το] ουσιαστικό (φορτηγά)

☑ Το **φορτηγό** είναι ένα μεγάλο αυτοκίνητο. Μ' αυτό μεταφέρουμε βαριά πράγματα. 🎵 φορ-τη-γό

φορτίζω, φορτίζομαι ρήμα

(φόρτιστα, θα φορτίσω)

☑ Όταν **φορτίζεις** μία μπαταρία, τη συνδέεις με μία συσκευή, το **φορτιστή**, με το ρεύμα για να γεμίσει ενέργεια και να την ξαναχρησιμοποιήσεις.

🎵 φορ-τί-ζω

φορτώνω, φορτώνομαι ρήμα

(φόρτωσα, θα φορτώσω)

☑ Ο πατέρας του Ίγκλι **φόρτωσε** τα πράγματα όλης της οικογένειας σ' ένα φορτηγό και ξεκίνησε για την Αθήνα.

✓ Ο κύριος Μιχάλης **φόρτωσε** στη θεία του όλες τις δουλειές του σπιτιού. Τη βάζει να κάνει τις δουλειές του σπιτιού.

◇ **φόρτωμα** 🎵 φορ-τώ-νω

φορώ και **φοράω, φοριέμαι** ρήμα

(φόρεσα, θα φορέσω)

☑ **Φοράς** τα ρούχα σου και τα παπούτσια σου για να μην είσαι γυμνός και να μην κρυώνεις.

✓ Η Αθηνά **φόρεσε** στην κούκλα ένα ωραίο φόρεμα. Την έντυσε, της έβαλε το φόρεμα. ◇ **φόρεμα**

🎵 φο-ρώ

φουγάρο [το] ουσιαστικό

(φουγάρα)

☑ Το **φουγάρο** είναι ένας ψηλός σωλήνας σ' ένα εργοστάσιο ή ένα πλοίο. Απ' αυτόν βγαίνει καπνός.

🎵 φου-γά-ρο

φούντα [η] ουσιαστικό (φούντες)

☑ Η **φούντα** είναι μία μικρή μπάλα από κλωστές, ενωμένες μεταξύ τους στη μία άκρη.

✍ Οι τσολιάδες έχουν μία μαύρη

φούντα πάνω στα τσαρούχια

τους. ◇ Όταν μία φωτιά

φουντώνει, δυναμώνει,

μεγαλώνει. Μία **φουντωτή** ουρά

μοιάζει με φούντα κι έχει πολύ

όγκο. 🎵 φού-ντα

φουντούκι [το] ουσιαστικό

(φουντούκια)

☑ Το **φουντούκι** είναι ο καρπός της **φουντουκιάς**. Όταν τα ψήσουμε, γίνονται ξηροί καρποί.

◇ Το δέντρο που κάνει φουντούκια είναι η **φουντουκιά**.

🎵 φου-ντού-κι

φουντώνω ρήμα (φούντωσα,

θα φουντώσω) → φούντα

φούρναρης [ο], **φουρνάρισσα** [η]

ουσιαστικό (φουρνάρηδες, φουρνάρισσες) → φούρνος

φούρνος [ο] ουσιαστικό (φούρνοι)

☑ Ο **φούρνος** είναι το κατάστημα της γειτονιάς που ψήνει ψωμί κι άλλα φαγητά.

✓ Στο **φούρνο** βάζουμε φαγητά για να τα ψήσουμε. Είναι μία

ηλεκτρική συσκευή στην κουζίνα. Στο **φούρνο** μικροκυμάτων βάζουμε τα φαγητά που θέλουμε να ζεστάνουμε ή να μαγειρέψουμε πολύ γρήγορα.

◇ Ο **φούρναρης** και η **φουρνάρισσα** δουλεύουν στο φούρνο. ♪ φούρ-νος

φουρτούνα [η] ουσιαστικό (φουρτούνες)

☑ Όταν η θάλασσα έχει **φουρτούνα**, έχει μεγάλα κύματα.

○ θαλασσοταραχή, τρικυμία

◇ Η **φουρτουνιασμένη** θάλασσα έχει πολύ μεγάλα κύματα κι είναι επικίνδυνη για τα πλοία που ταξιδεύουν. ♪ φουρ-τού-να

φούσκα [η] ουσιαστικό (φούσκες)

☑ Όταν κάνεις **φούσκες** με την τσίχλα σου, γεμίζεις ένα κομμάτι τσίχλας με αέρα κάνοντας ένα μεγάλο μπαλόνι έξω από το στόμα σου. ○ τσιχλόφουσκα

◇ **φουσκώνω** ♪ φού-σκα

φουσκάλα [η] ουσιαστικό (φουσκάλες)

☑ Η **φουσκάλα** είναι μία μικρή φούσκα στο δέρμα γεμάτη με υγρό. ✍ Από το πολύ περπάτημα ο Κώστας έβγαλε μικρές **φουσκάλες** στα πόδια.

– Πότε λέμε ότι κάποιος τα φόρτωσε όλα στον κόκορα;

◇ **φουσκώνω**

♪ φου-σκά-λα

φουσκώνω ρήμα (φούσκωσα, θα φουσκώσω)

☑ Όταν **φουσκώνεις** ένα μπαλόνι ή το λάστιχο στο ποδήλατό σου, το γεμίζεις με αέρα.

✓ Η θεία Έλλη έφαγε πολύ και **φούσκωσε**. Πρήστηκε.

✓ Στην παρέλαση της τάξης της Αθηνάς η κυρία Μαργαρίτα **φούσκωνε** από την περηφάνια της.

Καμάρωνε. ◇ **φούσκα**

♪ φου-σκώ-νω

φούστα [η] ουσιαστικό (φούστες)

☑ Η **φούστα** είναι ένα ρούχο που φορούν οι γυναίκες. Στηρίζεται στη μέση και φτάνει μέχρι κάποιο σημείο τα πόδια. ♪ φού-στα

✍ 'τα ρούχα'

φουστάνι [το] ουσιαστικό (φουστάνια)

☑ Το **φουστάνι** είναι ένα γυναικείο ρούχο που καλύπτει το σώμα από τους ώμους μέχρι κάποιο σημείο στα πόδια.

○ φόρεμα ♪ φου-στά-νι

φράγμα [το] ουσιαστικό (φράγματα)
→ φράζω

φράζω ρήμα (έφραξα, θα φράξω)

☑ Όταν **φράζεις** κάτι, το κλείνεις γύρω γύρω για να μην μπορεί

κανείς να μπει μέσα.

✍ Ο θεός Αλέκος **έφραξε** τον κήπο του σπιτιού του για να μην μπαίνουν μέσα τα σκυλιά.

✓ Όταν **φράζεις** έναν δρόμο, τον κλείνεις για να μην περνάει κανείς.

✍ Ένα δέντρο **έπεσε κι έφραξε** το δρόμο που οδηγεί στο σπίτι του θείου Αλέκου.

◇ Στο ποτάμι του χωριού κατασκευάστηκε ένα **φράγμα** για να μην πλημμυρίζουν τα διπλανά χωριά. Ο θεός Αλέκος **έφτιαξε** ένα ξύλινο **φράχτη** γύρω από τον κήπο του.

🎵 φρά-ζω

φράντζα [η] ουσιαστικό (φράντζες)

✓ Η **φράντζα** είναι κοντά μαλλιά κομμένα ώστε να πέφτουν στο μέτωπο. 🎵 φρά-ντζα

φραντζόλα [η] ουσιαστικό (φραντζόλες)

✓ Η **φραντζόλα** είναι ένα στενόμακρο ψωμί που αγοράζουμε στο φούρνο.

🎵 φρα-ντζό-λα

φράουλα [η] ουσιαστικό (φράουλες)

✓ Η **φράουλα** είναι ένα ανοιξιάτικο μικρό κόκκινο και γευστικό φρούτο με μικρούς σπόρους στην επιφάνειά του.

🎵 φρά-ου-λα

φράση [η] ουσιαστικό (φράσεις)

✓ Μία **φράση** είναι μερικές λέξεις στη σειρά που φτιάχνουν ένα κομμάτι της πρότασης. Στην πρόταση **Ο Κώστας θα πάει στο ζωολογικό κήπο** η φράση **στο ζωολογικό κήπο** δείχνει τον τόπο που πήγε. 🎵 φρά-ση

φράχτης [ο] ουσιαστικό (φράχτες)

→ φράζω

φρενάρω ρήμα (φρέναρα και φρενάρισα, θα φρενάρω) → φρένο

φρένο [το] ουσιαστικό (φρένα)

✓ Πατάς το **φρένο** στο ποδήλατό σου, όταν θέλεις να μειώσεις την ταχύτητα ή να σταματήσεις.

◇ Όταν **ανάψει κόκκινο φανάρι**, ο κύριος Γιάννης **φρενάρει**. Πατάει **φρένο**. 🎵 φρέ-νο

φρέσκος, φρέσκια, φρέσκο

επίθετο (φρέσκοι, φρέσκες, φρέσκα)

✓ Το ψάρι είναι **φρέσκο**, μόλις το ψαρέψουμε από τη θάλασσα, μετά χαλάει γρήγορα. Χάνει τη **φρεσκάδα** του. ● μπαγιατίκος

✓ Η κυρία Μαργαρίτα αγοράζει πάντα **φρέσκα** λαχανικά, δεν τα θέλει τα κατεψυγμένα.

◇ **φρεσκάδα** 🎵 φρέ-σκος

φρίκη [η] ουσιαστικό

✓ Όταν αισθάνεσαι **φρίκη**, νιώθεις μεγάλο τρόμο, γιατί είδες ή άκουσες κάτι πολύ άσχημο.

✍ Ο πόλεμος προκαλεί **φρίκη** με τις πολλές καταστροφές που φέρνει.

◇ **φριχτός** 🎵 φρί-κη

φριχτός, φριχτή, φριχτό *επίθετο*
(φριχτοί, φριχτές, φριχτά)

☑ Όταν κάτι είναι **φριχτό**, μας κάνει να αισθανόμαστε τρόμο.

✍ Η φωτιά στο δάσος άφησε πίσω της ένα φριχτό θέαμα. Όλα τα δέντρα είχαν καεί. ○ φοβερός, φρικιαστικός 🎵 φρι-χτός

φρόνιμος, φρόνιμη, φρόνιμο *επίθετο* (φρόνιμοι, φρόνιμες, φρόνιμα)

☑ Ένα **φρόνιμο** παιδί είναι υπάκουο και ακολουθεί τους κανόνες της καλής συμπεριφοράς. ● άτακτος 🎵 φρό-νι-μος

φροντίδα [η] *ουσιαστικό*
(φροντίδες)

☑ Όταν δείχνεις τη **φροντίδα** σου για κάποιον, τότε δείχνεις το ενδιαφέρον και την προσοχή σου γι' αυτόν και ασχολείσαι μαζί του. ● αδιαφορία ◇ **φροντίζω** 🎵 φρο-ντί-δα

φροντίζω *ρήμα* (φρόντισα, θα φροντίζω)

☑ Όταν **φροντίζεις** κάποιον, ενδιαφέρεσαι γι' αυτόν, ασχολείσαι μαζί του και τον προσέχεις.

✍ Η Αθηνά φροντίζει πολύ την αγαπημένη της γάτα, τη Ροζαλία.

● αμελώ ◇ **φροντίδα** 🎵 φρο-ντί-ζω

φροντιστήριο [το] *ουσιαστικό*
(φροντιστήρια)

☑ Το **φροντιστήριο** είναι ένα ιδιωτικό σχολείο. Εκεί ένας

δάσκαλος βοηθάει τους μαθητές να καταλάβουν καλύτερα τα μαθήματά τους. ◇ **φροντίζω**

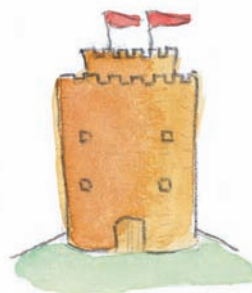
🎵 φρο-ντι-στή-ρι-ο

φρούριο [το] *ουσιαστικό* (φρούρια)

☑ Το **φρούριο** είναι ένα πολύ μεγάλο και ψηλό κτίριο. Από εκεί οι στρατιώτες προστάτευαν τα παλιά χρόνια μία περιοχή από τους εχθρούς. ✍ *Ο Οβελίξ πετούσε πέτρες στους Ρωμαίους από το φρούριο των Γαλατών.*

○ κάστρο, πύργος ◇ **φρουρός**, **φρουρώ**

🎵 φρού-ρι-ο

φρουρός [ο] *ουσιαστικό* (φρουροί)

☑ Ο **φρουρός** είναι ο στρατιώτης που φυλάει έναν τόπο ή ένα στρατόπεδο. ○ σκοπός, φύλακας ◇ **φρουρώ** 🎵 φρου-ρός

φρουρώ, φρουρούμαι *ρήμα*
(φρούρησα, θα φρουρήσω)

☑ Όταν **φρουρείς** κάποιον ή κάτι, είσαι εκεί και τους προστατεύεις.

✍ Οι Έλληνες στρατιώτες φρουρούν τα σύνορα της χώρας μας. Τα σύνορα φρουρούνται από τους στρατιώτες. ◇ **φρουρός**, **φρούριο** 🎵 φρου-ρώ

φρουτιέρα [η] *ουσιαστικό*
(φρουτιέρες) → φρούτο

φρούτο [το] ουσιαστικό (φρούτα)

☑ Το πεπόνι και το καρπούζι είναι καλοκαιρινά **φρούτα**. Τα **φρούτα** έχουν πολλές βιταμίνες.

♦ *Η κυρία Μαργαρίτα βάζει τα φρούτα στη **φρουτιέρα**.*

🎵 φρού-το

φρυγανιά [η] ουσιαστικό (φρυγανιές)

☑ Η **φρυγανιά** είναι μία λεπτή ψημένη φέτα ψωμί.

♦ *Η κυρία Μαργαρίτα χρησιμοποιεί τη **φρυγανιέρα** για να φτιάξει φρυγανιές.*

🎵 φρυ-γα-νιά

φρυγανιέρα [η] ουσιαστικό (φρυγανιέρες) → φρυγανιά**φρύδι** [το] ουσιαστικό (φρύδια)

☑ Τα **φρύδια** είναι το τρίχωμα που έχουμε πάνω από το μάτια μας και μας προστατεύει από τον ιδρώτα που τρέχει στο μέτωπό μας. 🎵 φρύ-δι ✍️ 'το σώμα μας'

φταιίχτης [ο], **φταιίχτρα** [η] ουσιαστικό (φταιίχτες, φταιίχτρες) → φταιίω**φταιίω** ρήμα (έφταιξα, θα φταιίξω)

☑ Όταν **φταιίς** για κάτι, έχεις κάνει κάτι κακό ή κάποιιο λάθος.

✍️ *Ο Κώστας **φταιίει** που η πόρτα του σπιτιού έμεινε ανοιχτή, κι*

έφυγε η Ροζαλία.

♦ *«**Το φταιίξιμο** είναι δικό σου, Κώστας» είπε η Αθηνά. Ο Κώστας είναι ο **φταιίχτης**.*

🎵 φταιί-ω

φτάνω και **φθάνω** ρήμα (έφτασα, θα φτάσω)

☑ Ο Κώστας και η Αθηνά **φτάνουν** στο σχολείο τους πριν χτυπήσει το κουδούνι. Καταλήγουν εκεί που ήθελαν να πάνε.

✓ Όταν **φτάνει** το φαγητό για όλη την οικογένεια, τότε είναι αρκετό για να φάνε όλοι.

✓ Όταν **φτάνεις** κάτι που είναι ψηλά, τότε μπορείς να το πιάσεις.

✓ *«Την Αθηνά δεν μπορείς να τη **φτάσεις** στη ζωγραφική!»* είπε η Ελένη στην Αλίκη. Δεν μπορείς να ζωγραφίσεις το ίδιο καλά ή καλύτερα. 🎵 φτά-νω

φτέρνα [η] ουσιαστικό (φτέρνες)

☑ Η **φτέρνα** είναι το πίσω μέρος της πατούσας του ποδιού σου.

🎵 φτέρ-να

✍️ 'το σώμα μας'

φτερνίζομαι και **φταρνίζομαι**

ρήμα (φτερνίστηκα, θα φτερνιστώ)

☑ Όταν **φτερνίζεσαι**, βγάζεις δυνατά αέρα από τη μύτη και το στόμα σου, συνήθως όταν είσαι κρυωμένος και όταν μπαίνει κάτι στη μύτη σου που σε φαγουρίζει.

✍️ *Ο Κώστας άρχισε να **φτερνίζεται**, γιατί μπήκε σκόνη στη μύτη του.*

♦ *Το **φτέρνισμά** του ακούστηκε σ' όλη την αίθουσα.*

🎵 φτερ-νί-ζο-μαι

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

φτερό [το] ουσιαστικό (φτερά)

☑ Το σώμα των πουλιών καλύπτεται με **φτερά** για ν' αντέχουν στο κρύο.

○ πούπουλο

✓ Τα **φτερά** των πουλιών είναι οι φτερούγες τους που τα βοηθούν να πετάνε.

✓ «Τα παιχνίδια μου έκαναν **φτερά!** Μήπως τα πείραξες εσύ, Κώστα;» ρώτησε η Αθηνά.
Εξαφανίστηκαν. 🎵 φτε-ρό
✍ 'τα ζώα'

φτερούγα [η] ουσιαστικό (φτερούγες)

☑ Τα πουλιά έχουν δύο **φτερούγες** για να μπορούν να πετάνε. ✍ *Ο αετός άνοιξε τις φτερούγες του και πέταξε μακριά.*

○ φτερό **◆ Το μικρό του, το αετόπουλο, φτερούγισε μερικές φορές πριν αποφασίσει να πετάξει για πρώτη φορά. φτερωτός**
🎵 φτε-ρού-γα ✍ 'τα ζώα'

φτερουγίζω ρήμα (φτερούγισα, θα φτερουγίσω) → φτερούγα

φτηνός, φτηνή, φτηνό και **φθηνός**, φθηνή, φθηνό επίθετο (φτηνοί, φτηνές, φτηνά)

☑ Όταν κάτι είναι **φτηνό**, έχει χαμηλή τιμή, δεν είναι ακριβό.

● ακριβός **◆ φτήνια**

🎵 φτη-νός

-Λέμε και **φθηνός**.

φτιάχνω, φτιάχνομαι ρήμα (έφτιαξα, θα φτιάξω)

☑ Όταν **φτιάχνεις** κάτι, το κατασκευάζεις, το κάνεις να

υπάρχει.

✍ *Η Αθηνά φτιάχνει μία όμορφη κατασκευή από χαρτόνι. Είναι ένα κουκλόσπιτο.*

✓ Όταν **φτιάχνεις** το δωμάτιό σου, το τακτοποιείς. Όταν **φτιάχνεις** τα μαλλιά σου, τα χτενίζεις. Όταν **φτιάχνεις** το ρολόι, το διορθώνεις ή το επισκευάζεις. Όταν **φτιάχνεις** ένα φαγητό, το μαγειρεύεις. Όταν ο καιρός **φτιάχνει**, καλύτερεύει.

◆ φτιάξιμο 🎵 φτιά-χνω

φτυάρι [το] ουσιαστικό (φτυάρια)

☑ Το **φτυάρι** είναι ένα εργαλείο που το χρησιμοποιούμε για να κουβαλάμε και ν' ανακατεύουμε διάφορα υλικά όπως χώμα και άμμο. 🎵 φτυά-ρι

✍ 'τα εργαλεία'

φτύνω ρήμα (έφτυσα, θα φτύσω)

☑ Όταν **φτύνεις**, βγάζεις με δύναμη έξω από το στόμα σου σάλιο.

✓ Όταν **φτύνεις** κάτι που έχεις στο στόμα σου, το βγάζεις έξω με δύναμη.

✍ *Η Αθηνά έφτυσε την τσίχλα που είχε στο στόμα της πριν μπει για μάθημα. ◆ φτύσιμο* 🎵 φτύ-νω

φτωχός, φτωχή, φτωχό επίθετο (φτωχοί, φτωχές, φτωχά)

☑ Ένας **φτωχός** άνθρωπος δεν έχει πολλά χρήματα.

○ άπορος ● πλούσιος

◆ Όταν κάποιος ζει μέσα στη φτώχεια, είναι φτωχός. φτωχαίνω, φτωχικός 🎵 φτω-χός

✍ 'αντίθετα'

φύκι [το] ουσιαστικό (φύκια)

☑ Το **φύκι** είναι ένα φυτό που ζει μέσα στη θάλασσα. 🎵 φύ-κι

Ευρώπης ανήκουν στη λευκή **φυλή**, ενώ οι κάτοικοι της Αφρικής ανήκουν στη μαύρη **φυλή**.

🎵 φυ-λή

φύλακας [ο], [η] ουσιαστικό (φύλακες) → φυλώ

φύλλο [το] ουσιαστικό (φύλλα)

☑ Τα δέντρα και τα φυτά έχουν πολλά πράσινα **φύλλα**. 🎵 φύλ-λα

φυλακή [η] ουσιαστικό (φυλακές)

☑ Στη **φυλακή** βάζουμε όσους καταδικάζονται από το δικαστήριο για εγκλήματα. ✍ *Η αστυνομία βρήκε αυτούς που έκλεψαν τον κύριο Δημήτρη και τους έβαλε στη φυλακή.*

♦ *Τους φυλάκισε τώρα και είναι φυλακισμένοι.* 🎵 φυ-λα-κή

φύλο [το] ουσιαστικό (φύλα)

☑ Στον άνθρωπο και στα ζώα υπάρχουν δύο **φύλα**, το αρσενικό και το θηλυκό. Οι άντρες είναι το αρσενικό και οι γυναίκες το θηλυκό **φύλο**. 🎵 φύ-λο

φυλακίζω, φυλακίζομαι ρήμα (φυλάκιση, θα φυλακίσω) → φυλακή

φυλώ και φυλάω/φυλάγω, φυλάγομαι ρήμα (φύλαξη, θα φυλάξω)

☑ Όταν **φυλάς** κάτι, το προσέχεις και το προστατεύεις.

✍ *Οι Έλληνες στρατιώτες φυλούν τα ελληνικά σύνορα.* ○ φρουρώ

♦ *Οι Έλληνες στρατιώτες είναι οι φύλακες των συνόρων της πατρίδας μας.*

○ φρουρός 🎵 φυ-λώ

φυλαχτό [το] ουσιαστικό (φυλαχτά)

☑ Το **φυλαχτό** το φοράμε πάνω μας για να μας φυλάει από κάθε κακό.

✍ *Ο Κώστας και η Αθηνά φορούν πάντα ένα σταυρό για φυλαχτό.*

♦ **φυλάω** 🎵 φυ-λα-χτό

φύση [η] ουσιαστικό (φύσεις)

☑ Η **φύση** είναι όλα τα ζώα, τα φυτά, οι θάλασσες, τα βουνά, οι λίμνες και ό,τι άλλο υπάρχει γύρω μας και δεν το έχουν φτιάξει οι άνθρωποι. ✍ *Ο θεός Αλέκος ζει στο χωριό κοντά στη φύση.*

♦ **φυσικός** 🎵 φύ-ση

φυλή [η] ουσιαστικό (φυλές)

☑ Η **φυλή** είναι όλοι οι άνθρωποι που το δέρμα τους έχει το ίδιο χρώμα. Οι άνθρωποι που ανήκουν στην ίδια **φυλή** μπορεί να μοιάζουν και σ' άλλα πράγματα, όπως στα μάτια ή τα χείλια.

✍ *Οι περισσότεροι κάτοικοι της*

φυσικός, φυσική, φυσικό επίθετο (φυσικοί, φυσικές, φυσικά)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

☑ Λέμε πως κάτι είναι **φυσικό**, όταν προέρχεται από τη φύση χωρίς να το επηρεάζει ο άνθρωπος.

✍ *Η βροχή είναι ένα φυσικό φαινόμενο.*

✓ Είναι **φυσικό** που η Αθηνά ήταν στεναχωρημένη. Έχασε την αγαπημένη της Ροζαλία, δεν ήταν και λίγο. Είναι λογικό.

🎵 φυ-σι-κός

φυσιολογικός, φυσιολογική, φυσιολογικό επίθετο (φυσιολογικοί, φυσιολογικές, φυσιολογικά)

☑ Λέμε πως κάτι είναι **φυσιολογικό**, όταν γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες της φύσης χωρίς να κάνει κάτι ο άνθρωπος για να το αλλάξει.

✍ *Το πέσιμο των φύλλων είναι ένα φυσιολογικό φαινόμενο το φθινόπωρο.*

○ φυσικός

🎵 φυ-σι-ο-λο-γι-κός

φυσώ και **φυσάω** ρήμα (φύσηξα, θα φυσήξω)

☑ Όταν **φυσάς**, βγάζεις αέρα από το στόμα σου προς τα έξω.

✍ *Φυσάμε το φαγητό μας, όταν είναι πάρα πολύ ζεστό και δεν μπορούμε να το φάμε.*

✓ Όταν **φυσάει**, τότε έχει αέρα, δηλαδή ο άνεμος κινείται πολύ γρήγορα.

✍ *Το χειμώνα φυσάει πολλές φορές παγωμένος αέρας.*

◇ *Τη νύχτα μάς ξύπνησε το δυνατό φύσημα του αέρα.*

🎵 φυ-σώ

φυτεύω ρήμα (φύτεψα, θα φυτέψω)
→ φυτό

φυτό [το] ουσιαστικό (φυτά)

☑ Τα δέντρα, τα λαχανικά και τα λουλούδια είναι **φυτά**. Τα **φυτά** έχουν τις ρίζες τους μέσα στη γη κι ένα κοτσάνι, που το λέμε **βλαστό**, και πράσινα φύλλα έξω απ' τη γη.

◇ *Στο σχολείο του Κώστα οι μαθητές φύτεψαν σπόρους φακής και φασολιού για να μελετήσουν τα φυτά, μόλις φυτρώσουν οι σπόροι. φυτικός, φυτοφάγος*

🎵 φυ-τό

φυτρώνω ρήμα (φύτρωσα, θα φυτρώσω)

☑ Όταν ένας σπόρος **φυτρώνει**, τότε γίνεται ένα μικρό φυτό που βγαίνει στην επιφάνεια της γης κι αρχίζει να μεγαλώνει.

○ βλασταίνω

✓ «Μη **φυτρώνεις** εκεί που δε σε σπέρνουν!» είπε η κυρία Μαργαρίτα στην Αθηνά που πετάχτηκε και διέκοψε τη μαμά της. Μην μπλέκεσαι με πράγματα που δε σ' ενδιαφέρουν.

🎵 φυ-τρώ-νω

φυτώριο [το] ουσιαστικό (φυτώρια)

☑ Το **φυτώριο** είναι μία έκταση γης. Εκεί φυτεύουμε σπόρους φυτών και μόλις αυτοί φυτρώσουν, παίρνουμε τα μικρά φυτά και τα φυτεύουμε αλλού για να μεγαλώσουν.

🎵 φυ-τώ-ρι-ο

φωλιά [η] ουσιαστικό (φωλιές)

☑ Η **φωλιά** είναι το σπίτι που φτιάχνουν τα ζώα, τα έντομα και τα πουλιά για να γεννούν τα μικρά τους. **◇ φωλιάζω** 🎵 φω-λιά

φωλιάζω ρήμα (φώλιασα, θα φωλιάσω)

☑ Όταν τα ζώα **φωλιάζουν**, φτιάχνουν τη φωλιά τους και μένουν μέσα σ' αυτή.

✓ Όταν η Αθηνά είναι λυπημένη, **φωλιάζει** στην αγκαλιά της μαμάς της. Χώνεται εκεί μέσα.

🎵 φω-λιά-ζω

φωνάζω ρήμα (φώναξα, θα φωνάξω)

☑ Όταν κάποιος **φωνάζει**, μιλάει δυνατά. Μερικές φορές **φωνάζουμε**, επειδή είμαστε θυμωμένοι. **✍ Ο κύριος Μιχάλης φώναξε, επειδή ο Ίγκλι έσπασε το τζάμι του.** ○ ουρλιάζω

● ψιθυρίζω, μουρμουρίζω

✓ «**Φώναξέ** μου τη Μαργαρίτα» είπε ο διευθυντής της εφημερίδας στη γραμματέα του. Κάλεσέ την να έρθει. **◇ φωνακλάς**

🎵 φω-νά-ζω

φωνακλάς [ο], **φωνακλού** [η] ουσιαστικό (φωνακλάδες, φωνακλούδες)

☑ **Φωνακλάς** είναι αυτός που συνηθίζει να φωνάζει.

✍ **Ο Κώστας δεν είναι φωνακλάς**

αλλά **μερικές φορές ξεχνιέται και φωνάζει.**

◇ φωνάζω, φωνή 🎵 φω-να-κλάς

φωνή [η] ουσιαστικό (φωνές)

☑ Η **φωνή** είναι ο ήχος που βγάζει ο άνθρωπος όταν μιλάει, τραγουδάει ή φωνάζει.

✍ **Ο Κώστας βράχνιασε, γιατί τραγουδούσε με δυνατή φωνή.**

✓ «Ο κύριος Μιχάλης μάς έβαλε τις **φωνές**» παραπονέθηκε ο Κώστας στην κυρία Μαργαρίτα.

Μας μάλωσε. **◇ φωνάζω**

🎵 φω-νή

φωνήεν [το] ουσιαστικό (φωνήεντα)

☑ Τα **φωνήεντα** της ελληνικής γλώσσας είναι επτά, όταν τα γράφουμε: **α, ε, η, ι, ο, υ, ω.**

🎵 φω-νή-εν

φως [το] ουσιαστικό (φώτα)

☑ Το **φως** μάς βοηθάει να βλέπουμε γύρω μας. **Φως** έρχεται από τον ήλιο αλλά και από τις λάμπες που έχουμε στο σπίτι μας.

◇ Ο ήλιος φωτίζει τη γη και βοηθάει τα φυτά να μεγαλώνουν.

Σ' ένα φωτεινό σπίτι μπαίνει από παντού το φως του ήλιου. 🎵 φως

φωτεινός, φωτεινή, φωτεινό επίθετο (φωτεινοί, φωτεινές, φωτεινά)
→ φως

φωτιά [η] ουσιαστικό (φωτιές)

☑ Η **φωτιά** είναι η ζέστη και οι φλόγες που βγαίνουν από κάτι που καίγεται. ○ φλόγα

✓ «**Δε βάζω** και το χέρι μου στη **φωτιά** αλλά μου φαίνεται πως είδα

τη Ροζαλία έξω από το μαγαζί του κυρίου Δημήτρη» είπε ο Νίκος. Δεν είμαι και σίγουρος.
 ♪ φω-τιά

φωτίζω, φωτίζομαι ρήμα (φώτισα, θα φωτίσω) → φως

φωτισμός [ο] ουσιαστικό (φωτισμοί)

☑ Όταν υπάρχει **φωτισμός** σε μία περιοχή, υπάρχει φως και μπορούμε να δούμε τα πράγματα γύρω μας.

✍ «Η παιδική χαρά έχει καλό **φωτισμό** μέχρι αργά το βράδυ» είπε ο Κώστας.

♪ φω-τι-σμός

φωτογραφία [η] ουσιαστικό (φωτογραφίες)

☑ Η **φωτογραφία** είναι μία εικόνα που βγαίνει από μία **φωτογραφική μηχανή**.

♦ **Φωτογράφος** είναι αυτός που βγάζει φωτογραφίες και πληρώνεται γι' αυτό, επειδή είναι η δουλειά του. Όταν **φωτογραφίζεις** βγάζεις

φωτογραφίες με μία **φωτογραφική μηχανή**.

♪ φω-το-γρα-φί-α

Ο κύριος Γιάννης κρατάει στα χέρια μία **φωτογραφία** του.

φωτογραφίζω, φωτογραφίζομαι ρήμα (φωτογράφισα, θα φωτογραφίσω) → φωτογραφία

φωτογράφος [ο], [η] ουσιαστικό (φωτογράφοι) → φωτογραφία

φωτοτυπία [η] ουσιαστικό (φωτοτυπίες)

☑ Όταν βγάζεις μία **φωτοτυπία**, φτιάχνεις εύκολα και γρήγορα ίδια αντίγραφα ενός κειμένου ή μίας εικόνας με τη βοήθεια του **φωτοτυπικού μηχανήματος**.

♦ Η δασκάλα έβγαλε μερικές **φωτοτυπίες** στο **φωτοτυπικό μηχάνημα** του σχολείου. **Φωτοτύπησε** μερικά ποιήματα από ένα βιβλίο και τα έδωσε στους μαθητές της. ♪ φω-το-τυ-πί-α

φωτοτυπώ ρήμα (φωτοτύπησα, θα φωτοτυπήσω) → φωτοτυπία

Αν θέλεις να μάθεις τι έγινε με τη Ροζαλία που χάθηκε, ψάξε μέσα στο λεξικό τις λέξεις αναστατώνω, ανησυχώ, εξαφανίζομαι, βρίσκω, καταφεύγω, κουλουριάζω, κουνώ, χαίρομαι, χοροπηδώ

– Πότε λέμε ότι κάτι αρπάζει φωτιά;

Xx

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χάδι [το] ουσιαστικό (χάδια)
→ χαϊδεύω

- κανακεύω, παραχαϊδεύω
- ◇ **χάιδεμα, χάδι**
- ♪ χαϊ-δεύ-ω

χαζεύω ρήμα (χάζεψα, θα χαζέψω)
☑ Όταν **χαζεύεις**, δεν προσέχεις αλλά ασχολείσαι με θέματα ασήμαντα και περνάς την ώρα σου χωρίς να κάνεις κάτι χρήσιμο.

✎ Ο Νίκος **χάζεψε** στο σχολείο και τώρα δεν μπορεί να λύσει τις ασκήσεις του. ○ χασομερώ
✓ «Ο κύριος Μιχάλης **χάζεψε** και φωνάζει έτσι;», ρώτησε ο κύριος Δημήτρης. Φέρεται σαν χαζός.
◇ **χάζεμα, χαζός** ♪ χα-ζεύ-ω

χαιρετισμός [ο] ουσιαστικό (χαιρετισμοί) → χαιρετώ

χαιρετώ και χαιρετάω/χαιρετίζω, χαιρε-
πέμαι και χαιρετίζομαι ρήμα (χαιρέτησα και χαιρέτησα, θα χαιρετήσω και θα χαιρετίσω)
☑ **Χαιρετάς** κάποιον με λέξεις ή με χειρονομίες, όταν τον συναντάς. Όταν **χαιρετάς** ένα φίλο σου, λες «γεια σου», ενώ όταν **χαιρετάς** τους μεγαλύτερους, λες «γεια σας ή χαιρετε».

✓ Ο Νίκος και η Αθηνά συναντήθηκαν στο δρόμο μετά από καιρό και **χαιρετήθηκαν** με χαρά. Χαιρέτησαν ο ένας τον άλλο.
◇ Την πρώτη ημέρα που ανοίγουν τα σχολεία οι συμμαθητές ανταλλάσσουν φιλικούς **χαιρετισμούς** μεταξύ τους.
♪ χαι-ρε-τώ

χαζός, χαζή, χαζό επίθετο (χαζοί, χαζές, χαζά)

☑ **Χαζό** λέμε κάποιον που δεν είναι έξυπνος. ✎ «Δεν είμαι τόσο **χαζός** ν' αφήσω το κλουβί του Πιτσικόκου ανοιχτό» είπε ο Κώστας. «Μάλλον δεν έκλεισε καλά» συνέχισε.
○ κουτός, ανόητος ● έξυπνος
♪ χα-ζός

χαίρομαι ρήμα (χάρηκα, θα χαρώ)

☑ Όταν **χαίρεσαι**, είσαι πολύ ευχαριστημένος κι αισθάνεσαι πολύ όμορφα. ✎ Η Αθηνά **χαίρεται**, γιατί

– Γιατί βάζουμε διαλυτικά στη λέξη χαϊδεύω και όχι στη λέξη χάιδεμα;

Τι έγινε τελικά με τον Πιτσικόκο; Ψάξε στις λέξεις ελεύθερος, πετώ, πηδω, προετοιμάζω

χαϊδεύω, χαϊδεύομαι ρήμα (χάιδεψα, θα χαϊδέψω)

☑ Όταν **χαϊδεύεις** κάποιον, τον ακουμπάς απαλά με το χέρι σου για να του δείξεις την αγάπη σου και το ενδιαφέρον σου. Του δίνεις **χάδια**.
✓ «Τον Νίκο τον **χάιδεψαν** πολύ οι γονείς του κι έχει γίνει **κακομαθημένος**» είπε η Αθηνά. Του έκαναν όλα τα χατίρια.

βρέθηκε η Ροζαλία.

○ ευχαριστιέμαι ● λυπάμαι, στεναχωριέμαι
✓ Ο κύριος Γιάννης δεν μπόρεσε να **χαρεί** το κυριακάτικο πρωινό. Έπρεπε να πάει στο γραφείο του για μία δουλειά. Δεν μπόρεσε να το απολαύσει.

✓ Η κυρία Μαργαρίτα έβλεπε την κόρη της στην παρέλαση και τη **χαιρόταν**. Την καμάρωνε.

◇ Η Αθηνά είναι πολύ **χαρούμενη** που ξαναβρήκε τη γάτα της.
Ο Κώστας αισθάνεται κι αυτός μεγάλη **χαρά**. ♪ χαί-ρο-μαι

χαίτη [η] ουσιαστικό (χαίτες)

☑ Η **χαίτη** είναι οι μακριές τρίχες που υπάρχουν στο πίσω μέρος του λαιμού του αλόγου. **Χαίτη** έχουν και άλλα ζώα. ✍ Το λιοντάρι έχει πολύ πλούσια **χαίτη**.

♪ χαί-τη

χαλάζι [το] ουσιαστικό (χαλάζια)

☑ Όταν πέφτει **χαλάζι**, τότε πέφτουν στο έδαφος πολλές μπαλίτσες παγωμένου νερού που μοιάζουν με βροχή και είναι σκληρές σαν στραγάλια. ♪ χα-λά-ζι

χαλαρός, χαλαρή, χαλαρό επίθετο (χαλαροί, χαλαρές, χαλαρά)

☑ Η ζώνη σου είναι **χαλαρή**, όταν δεν την έχεις σφίξει αρκετά.

– Ποιο άλλο ζώο εκτός από το λιοντάρι έχει χαίτη;

✍ Ο κόμπος στο σκοινί ήταν **χαλαρός** και το μπαλόνι λύθηκε και έφυγε.

● σφιχτός ◇ Ο κόμπος **χαλάρωσε** και το σκοινί λύθηκε με αποτέλεσμα ο χαρταετός να μας φύγει.

● σφίγγω **χαλάρωση**

♪ χα-λα-ρός

χαλαρώνω ρήμα (χαλάρωσα, θα χαλαρώσω) → χαλαρός

χαλί [το] ουσιαστικό (χαλιά)

☑ Το χειμώνα στρώνουμε στο πάτωμα **χαλιά** για να είναι πιο ζεστό το σπίτι μας. ♪ χα-λί

χάλι [το] ουσιαστικό (χάλια)

☑ «Αθηνά, το ποδήλατό σου έχει το **χάλι** του, πού το έριξες πάλι και το χάλασες;» ρώτησε ο κύριος Γιάννης. Βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση. Είναι **χάλια**. ♪ χάλι

χαλίκι [το] ουσιαστικό (χαλίκια)

☑ Το **χαλίκι** είναι ένα μικρό κομμάτι πέτρας.

✍ Ο δρόμος είχε πολλά **χαλίκια** και η Αθηνά γλίστρησε με το ποδήλατό της.

♪ χα-λί-κι

χαλινάρι [το] ουσιαστικό (χαλινάρια)

☑ Με το **χαλινάρι** δένουμε το κεφάλι του αλόγου για να μπορούμε να το οδηγούμε στο δρόμο. ♪ χα-λι-νά-ρι

χαλκός [ο] ουσιαστικό

☑ Ο **χαλκός** είναι ένα μέταλλο με

κοκκινωπό χρώμα. Απ' αυτό φτιάχνουμε σύρματα κι άλλα αντικείμενα.

♦ Στους αγώνες στίβου ο τρίτος νικητής παίρνει **χάλκινο** μετάλλιο.

♫ χαλ-κός

χαλώ και **χαλάω** ρήμα (χάλασα, θα χαλάσω)

☑ Όταν **χαλάς** κάτι, το καταστρέφεις και είναι πια άχρηστο. ✍ *Ο Κώστας **χάλασε** ένα αυτοκινητάκι που είχε, και ο κύριος Γιάννης το πέταξε.*

✓ «Τόσο γρήγορα **χάλασες** τα λεφτά σου, Αθηνά; Τι τα έκανες;» ρώτησε η κυρία Μαργαρίτα. Τα ξόδεψες γρήγορα.

✓ Η κουζίνα **χάλασε** και η κυρία Μαργαρίτα κάλεσε τον ηλεκτρολόγο. Έπαθε βλάβη.

✓ «Το φαγητό έμεινε δύο μέρες έξω από το ψυγείο και **χάλασε**» είπε στη θεία του ο κύριος Μιχάλης. Μυρίζει κι άλλαξε η γεύση του. Δεν τρώγεται πια.

✓ «Ο καιρός **χάλασε**. Άρχισε να βρέχει» είπε η κυρία Μαργαρίτα.

♦ **Χαλάσματα** λέμε τα ερείπια ενός σπιτιού. ♫ χα-λώ

χαμηλός, **χαμηλή**, **χαμηλό** επίθετο (χαμηλοί, χαμηλές, χαμηλά)

☑ Όταν κάτι είναι **χαμηλό**, βρίσκεται κοντά στο έδαφος. ○ ψηλός

✍ «Τα παιχνίδια είναι σ' ένα **χαμηλό** ράφι και μπορείς να τα φτάσεις εύκολα» είπε ο Κώστας στο Νίκο.

✓ Η θεία Κατερίνα μιλάει με **χαμηλή** φωνή. Αντίθετα ο θεός Σταμάτης φωνάζει συνέχεια. Με σιγανή φωνή που έχει μικρή ένταση.

✓ Έξω χιονίζει και κάνει πολύ κρύο. Η θερμοκρασία είναι πολύ **χαμηλή**. Είναι

κάτω από το μηδέν. ○ υψηλός

♦ Στο σχολείο ο γυμναστής **χαμήλωσε** την μπασκέτα για να παίξουν τα μικρά παιδιά μπάσκετ.

● ανεβάζω, ψηλώνω **χαμηλά**
♫ χα-μη-λός

χαμηλώνω ρήμα (χαμήλωσα, θα χαμηλώσω) → χαμηλός

χαμόγελο [το] ουσιαστικό (χαμόγελα)
→ χαμογελώ

χαμογελώ και **χαμογελάω** ρήμα (χαμογέλασα, θα χαμογελάσω)

☑ Όταν **χαμογελάς**, τεντώνεις τα χείλια σου και φαίνεται η χαρά στο πρόσωπό σου. ✍ *Η Αθηνά **χαμογελά** πάντα, όταν τη βγάζουν φωτογραφία.*

♦ Το **χαμόγελο** μορφαίνει το πρόσωπό σου. Είναι ένα ελαφρό γέλιο.

♫ χα-μο-γε-λώ

Το μωρό **χαμογελάει** συνέχεια.

χαμομήλι [το] ουσιαστικό (χαμομήλια)

☑ Το **χαμομήλι** είναι ένα άγριο φυτό που μοιάζει με μικρή μαργαρίτα. Το βράζουμε το χειμώνα και το πίνουμε, όταν είμαστε άρρωστοι.

♫ χα-μο-μή-λι

χάμπουργκερ [το] ουσιαστικό

☑ Το **χάμπουργκερ** είναι ένα σάντουιτς μ' ένα μπιφτέκι και τυρί ανάμεσα σε δύο στρογγυλά ψωμάκια. Το αγοράζουμε έτοιμο από μαγαζιά

που φτιάχνουν γρήγορο φαγητό και τα λέμε **φαστφούντ**.

♫ χά-μπουρ-γκερ
το πάρτι'

-Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

χαντάκι [το] ουσιαστικό (χαντάκια)

☑ Το **χαντάκι** είναι ένα στενόμακρο άνοιγμα στο έδαφος. Το σκάβουμε για να περνάει το νερό από εκεί κι έτσι να ποτίζουμε τα χωράφια.

○ αυλάκι ♫ χα-ντά-κι

χάντρα [η] ουσιαστικό (χάντρες)

☑ Η **χάντρα** είναι μία μικρή μπαλίτσα από χρωματιστό γυαλί ή πλαστικό. Έχει μία τρύπα στη μέση για να περνάει από μέσα της κορδόνι. Με τις **χάντρες** φτιάχνουμε κομπολόγια και κοσμήματα.

♫ χά-ντρα

χάνω, **χάνομαι** ρήμα (έχασα, θα χάσω)

☑ Όταν **χάνεις** κάτι, δεν ξέρεις πού βρίσκεται. ✎ Ο **Κώστας έχασε το βιβλίο του και δε μπορούσε να διαβάσει**. ● βρίσκω

✓ Η ομάδα του **Κώστα έχασε** στο ποδόσφαιρο. Νικήθηκε.

✓ Ο **Νίκος κόντεψε να χάσει** τη χρονιά του από τις πολλές απουσίες. Κόντεψε να μην περάσει τη χρονιά του, να μην πάει στην επόμενη τάξη.

✓ Ο **Κώστας τα έχασε** από τις φωνές του κυρίου **Μιχάλη**. Δεν ήξερε τι να κάνει. ◇ **χάσιμο** ♫ χά-νω

χάπι [το] ουσιαστικό (χάπια)

☑ Όταν κάποιος είναι άρρωστος, παίρνει **χάπια** για να γίνει καλά.

♫ χά-πι

χαρά [η] ουσιαστικό (χαρές)

→ χαιρόμαι

χαράζω, **χαράζομαι** ρήμα (χάραξα, θα χαράξω)

☑ Όταν **χαράζεις** κάτι, κάνεις γραμμές στην επιφάνειά του με κάτι σκληρό. ✎ Ο **τεχνίτης χάραξε πάνω στη μεταλλική πλάκα τ' όνομα και το επάγγελμα του κυρίου Γιάννη. Το χάραγμα της πλάκας τού πήρε μία μέρα**.

✓ (μόνο στην ενεργητική φωνή) Όταν **χαράζει** η ημέρα, φεύγει η νύχτα κι αρχίζει να φωτίζει σιγά σιγά.

◇ Η κυρία **Μαργαρίτα βλέπει από το παράθυρό της το χάραμα**. Τότε ο ουρανός γεμίζει όμορφα χρώματα.

♫ χα-ρά-ζω

χάρακας [ο] ουσιαστικό (χάρακες)

☑ Με το **χάρακα** τραβάμε ίσιες γραμμές και τις μετράμε.

♫ χά-ρα-κας

χαρακτήρας [ο] ουσιαστικό (χαρακτήρες)

☑ Κάθε άνθρωπος έχει το δικό του **χαρακτήρα**, δηλαδή το δικό του τρόπο συμπεριφοράς και σκέψης.

✍ *Ο Κώστας είναι διαφορετικός χαρακτήρας από την Αθηνά. Είναι πιο ζωηρός αλλά και πιο ευαίσθητος.*

🎵 χα-ρα-κτῆ-ρας

χάραμα [το] ουσιαστικό (χαράματα)
→ χαράζω

χαραμάδα [η] ουσιαστικό (χαραμάδες)

☑ Ο αέρας μπαίνει μέσα στο σπίτι από τη **χαραμάδα** που υπάρχει κάτω από την εξώπορτα.

🎵 χα-ρα-μά-δα

χάρη [η] ουσιαστικό (χάρες)

☑ Όταν κάποιος έχει **χάρη**, έχει ομορφιά και κομψότητα.

✍ *Η Αλίκη έχει **χάρη** στο περπάτημα της.*

✓ Όταν κάνεις μία **χάρη** σε κάποιον, του κάνεις μία δουλειά, μία εξυπηρέτηση χωρίς αντάλλαγμα.

✍ *Ο Κώστας έκανε μία **χάρη** στο Νίκο. Μάζεψε όλα τα βιβλία του.*

✓ «Έχε **χάρη** που είσαι κουρασμένος» είπε η κυρία Μαργαρίτα στον Κώστα. «Αλλιώς δε θα το γλίτωνες το μπάνιο!».

🎵 χάρη

χαρίζω, χαρίζομαι ρήμα (χάρισα, θα χαρίσω)

☑ Όταν **χαρίζεις** κάτι σε κάποιον, του δίνεις κάτι ως δώρο.

✍ *Ο Κώστας **χάρισε** το ένα αυτοκινητάκι του στον Νίκο.*

○ δωρίζω

✓ «Το δαχτυλίδι αυτό είναι δώρο και

δε **χαρίζεται**. Αλλιώς, θα σου το έδινα, Αλίκη» είπε η Αθηνά.

Δε δίνεται σαν δώρο. 🎵 χα-ρί-ζω

χαριτωμένος, χαριτωμένη, χαριτωμένο επίθετο (χαριτωμένοι, χαριτωμένες, χαριτωμένα)

☑ **Χαριτωμένο** λέμε κάποιον που είναι όμορφος και κομψός, που έχει χάρη. ✍ *Η Αλίκη είναι μία **χαριτωμένη** κοπέλα. Έχει όμορφο πρόσωπο και καλούς τρόπους.*

◇ **χάρη** 🎵 χα-ρι-τω-μέ-νος

χαρούμενος, χαρούμενη, χαρούμενο

μετοχή (χαρούμενοι, χαρούμενες, χαρούμενα) → χαίρομαι

χαρταετός [ο] ουσιαστικό (χαρταετοί)

☑ Ο **χαρταετός** είναι μία ελαφριά κατασκευή από χαρτί ή πλαστικό με ξυλόβεργες και μία μακριά χάρτινη ουρά. Είναι δεμένος μ' ένα μακρύ σκοινί. Όταν έχει ελαφρό αεράκι, ο **χαρταετός** σηκώνεται ψηλά στον ουρανό. **Χαρταετό** πετάμε συνήθως την Καθαρή Δευτέρα. 🎵 χαρ-τα-ε-τός

χαρτζιλίκι [το] ουσιαστικό (χαρτζιλίκια)

☑ Το **χαρτζιλίκι** είναι τα χρήματα που δίνουμε σαν δώρο σε κάποιον πού δε δουλεύει για ν' αγοράσει κάτι φαγώσιμο ή ό,τι άλλο χρειάζεται.

🎵 χαρ-τζι-λί-κι

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χάρτης [ο] ουσιαστικό (χάρτες)

☑ Ο **χάρτης** είναι ένα μεγάλο κομμάτι χαρτί. Πάνω του είναι σχεδιασμένος ο τόπος σου, η χώρα σου ή ολόκληρος ο κόσμος.

✍ Στην τάξη του Κώστα υπάρχει ένας **χάρτης** της Ελλάδας.

🎵 χάρ-της

✍ 'ο χάρτης της Ελλάδας'

χαρτί [το] ουσιαστικό (χαρτιά)

☑ Από **χαρτί** είναι φτιαγμένα τα βιβλία και τα τετράδιά μας. Το **χαρτί** γίνεται από ξύλο.

✓ **Χαρτί** λέμε κι ένα κομμάτι ή φύλλο χαρτιού. ✍ Η Αθηνά έψαχνε ένα **χαρτί** για να γράψει το τηλέφωνο της Ελένης.

✓ Το βράδυ της Πρωτοχρονιάς όλη η οικογένεια παίζει **χαρτιά** για το καλό του καινούριου χρόνου. Παίζει ένα τυχερό παιχνίδι με την τράπουλα.

◆ Τις Αποκριές φοράμε **χάρτινα** καπέλα. Φυσάμε τη μύτη μας σε **χαρτομάνιλα**. Το ευρώ εκτός από τα κέρματα έχει και **χαρτονομίσματα**. **Χαρτικά** λέμε τα αντικείμενα που είναι φτιαγμένα από χαρτί. 🎵 χαρ-τί

χαρτόνι [το] ουσιαστικό (χαρτόνια)

☑ Το **χαρτόνι** είναι χοντρό και σκληρό χαρτί. Μ' αυτό φτιάχνουμε κουτιά. 🎵 χαρ-τό-νι

χαρτονόμισμα [το] ουσιαστικό (χαρτονομίσματα) → χαρτί

χασάπης [ο] ουσιαστικό (χασάπηδες)

☑ Ο **χασάπης** μάς πουλάει κρέας.

○ κρεοπώλης

◆ Η κυρία Μαργαρίτα ψωνίζει κρέας

από τον ίδιο χασάπη, γιατί έχει το **χασάπικό** του πάντα καθαρό.

○ κρεοπωλείο 🎵 χα-σά-πης

χασάπικο [το] ουσιαστικό (χασάπικα)

→ χασάπης

χασμουρητό [το] ουσιαστικό (χασμουρητά) → χασμουριέμαι

χασμουριέμαι ρήμα (χασμουρήθηκα, θα χασμουρηθώ)

☑ Όταν **χασμουριέσαι**, ανοίγεις το στόμα σου και αναπνέεις βαθιά χωρίς να το θέλεις, επειδή είσαι κουρασμένος και θέλεις να κοιμηθείς.

◆ Σε πιάνει **χασμουρητό**, όταν νυστάζεις. 🎵 χα-σμου-ριέ-μαι

χασομερώ και **χασομεράω** ρήμα (χασομέρησα, θα χασομερήσω)

☑ Όταν **χασομεράς**, χάνεις το χρόνο σου χωρίς να κάνεις κάτι χρήσιμο.

✓ «**Με χασομέρησε** η θεία του κυρίου Μιχάλη με την κουβέντα της κι άργησα να έρθω σπίτι» είπε η κυρία Μαργαρίτα. Έγινε αιτία να καθυστερήσω. 🎵 χα-σο-με-ρώ

χαστούκι [το] ουσιαστικό (χαστούκια)

☑ Όταν δίνεις ένα **χαστούκι** σε κάποιον, τον χτυπάς με το χέρι σου στο μάγουλο. *♦ Ο κύριος Μιχάλης χαστούκισε τον Ίγκλι και μετά το μετάνιωσε και του ζήτησε συγγνώμη.*
 🎵 χα-στού-κι

χαστουκίζω ρήμα (χαστούκισα, θα χαστουκίσω) → χαστούκι

χατίρι [το] ουσιαστικό (χατίρια)

☑ Όταν κάνεις το **χατίρι** κάποιου, του κάνεις ή του προσφέρεις ό,τι θέλει για να τον ευχαριστήσει.
 ✓ *Ο κύριος Δημήτρης δε χαλάει ποτέ το χατίρι των παιδιών. Τους δίνει πάντα ό,τι του ζητήσουν.* 🎵 χα-τί-ρι

χάφτω ρήμα (έχαψα, θα χάψω)

☑ Όταν **χάφτεις** κάτι που τρώγεται, το τρως και το καταπίνεις λαίμαργα.
✍ Ο Κώστας έχαψε όλο το γλυκό με μία μπουκιά. Πεινούσε πολύ.
 ✓ *«Δεν τις χάφτω εγώ τις δικαιολογίες σας!» είπε ο κύριος Μιχάλης στα παιδιά που του έσπασαν το τζάμι. Δεν τις πιστεύω.* 🎵 χά-φτω

χαχανίζω ρήμα (χαχάνισα, θα χαχανίσω)

☑ Όταν **χαχανίζεις**, γελάς δυνατά.
 ○ χασκογελώ *♦ Ο κύριος Μιχάλης θυμώνει όταν ακούει τα χαχανητά των παιδιών.* 🎵 χα-χα-νί-ζω

χείλι και **χείλος** [το] ουσιαστικό (χείλια, χείλη)

☑ Τα **χείλια** σου είναι κάτω από τη μύτη σου και πάνω από το πιγούνι σου. Είναι κόκκινα και τ' ανοίγεις για να γελάσεις, να μιλήσεις και να φας.
 🎵 χεί-λι ✍ 'το σώμα μας'

χειμώνας [ο] ουσιαστικό (χειμώνες)

☑ Ο **χειμώνας** είναι μία από τις τέσσερις εποχές του έτους. Έρχεται μετά το φθινόπωρο και πριν την άνοιξη. *♦ Τα χειμωνιάτικα ρούχα είναι πιο βαριά και πιο ζεστά από τα καλοκαιρινά.* 🎵 χει-μώ-νας
 ✍ 'οι εποχές-οι μήνες-οι μέρες'

χειροκροτώ, χειροκροτούμαι/χειροκροτιέμαι ρήμα (χειροκρότησα, θα χειροκροτήσω)

☑ Όταν **χειροκροτάς** μετά το τέλος μίας παράστασης, χτυπάς με δύναμη τις παλάμες σου μεταξύ τους για να δείξεις τη χαρά και τον ενθουσιασμό σου. *♦ Το χειροκρότημα δίνει πάντα χαρά στους ηθοποιούς.*
 ○ παλαμάκια **χέρι** 🎵 χει-ρο-κρο-τώ

χειρονομία [η] ουσιαστικό (χειρονομίες) → χέρι

χειρότερος, χειρότερη, χειρότερο επίθετο (χειρότεροι, χειρότερες, χειρότερα)

☑ Όταν κάποιος είναι **χειρότερος**, είναι περισσότερο κακός από κάποιον άλλο. *✍ Ο φεινός χειμώνας είναι χειρότερος από τον περσινό. Έχει περισσότερο κρύο από πέρσι.*
 ○ καλύτερος 🎵 χει-ρό-τε-ρος

χειροτεχνία [η] ουσιαστικό (χειροτεχνίες)

☑ **Χειροτεχνία** είναι κάθε κατασκευή που κάνεις με τα χέρια σου ή με μερικά απλά εργαλεία, όπως το ψαλίδι και η κόλλα.
✍ Η δασκάλα έδειξε στα παιδιά μία χειροτεχνία του Κώστα. Ήταν ένα κάστρο από χαρτόνι.
 ✓ Η **χειροτεχνία** είναι ένα μάθημα

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

που γίνεται στο σχολείο. Σ' αυτό οι μαθητές φτιάχνουν κατασκευές συνήθως από χαρτόνι. **◇ χέρι**
 ♪ χει-ρο-τε-χνί-α

χειρούργος [ο], [η] ουσιαστικό (χειρούργοι)

☑ Ο **χειρούργος** είναι ο γιατρός που κάνει εγχείρηση σε κάποιον άρρωστο.
 ◇ Το **χειρουργείο** είναι ο ειδικός χώρος που χρειάζεται ο χειρούργος για να κάνει την εγχείρηση. **χέρι**
 ♪ χει-ρούρ-γος
 -Λέμε και **χειρουργός**.

χειρόφρενο [το] ουσιαστικό (χειρόφρενα) → χέρι

χελιδόνι [το] ουσιαστικό (χελιδόνια)

☑ Το **χελιδόνι** είναι ένα πουλί που έρχεται στη χώρα μας την άνοιξη και φεύγει το φθινόπωρο. Έχει ουρά που χωρίζεται στα δύο και είναι μαύρο στο πάνω μέρος του σώματός του και λευκό στην κοιλιά του.
 ♪ χε-λι-δό-νι

χελώνα [η] ουσιαστικό (χελώνες)

☑ Η **χελώνα** είναι ένα ερπετό με σκληρό καβούκι και περπατά πολύ αργά. Όταν βρίσκεται σε κίνδυνο, βάζει το κεφάλι και τα πόδια της μέσα στο καβούκι της.
 ♪ χε-λώ-να

- Πότε λέμε ότι κάποιος κάθεται με σταυρωμένα χέρια;

χέρι [το] ουσιαστικό (χέρια)

☑ Έχουμε δύο **χέρια**, ένα αριστερό κι ένα δεξί. Μ' αυτά μπορούμε να κάνουμε όλες τις δουλειές που θέλουμε.

✓ «Αθηνά, δώσε ένα **χέρι** στη μαμά σου για να τελειώσει πιο γρήγορα τις δουλειές της!» είπε ο κύριος Γιάννης. Βοήθησέ την.

✓ Η κυρία Μαργαρίτα είναι το δεξί **χέρι** του διευθυντή της εφημερίδας. Είναι η καλύτερη συνεργάτιδά του.

✓ Ο Νίκος και η Αθηνά επιτέλους έδωσαν τα **χέρια**. Συμφιλιώθηκαν.

◇ Όταν ο Ίγκλι ήρθε στην Ελλάδα, δεν καταλάβαινε ελληνικά και η δασκάλα προσπαθούσε να του εξηγήσει με **χειρονομίες**. Ο κύριος Γιάννης, όταν σταματάει το αυτοκίνητό του, τραβάει το **χειρόφρενο** για να είναι σίγουρος ότι δε θα κινηθεί. ♪ χέ-ρι

✍ 'το σώμα μας'

χερούλι [το] ουσιαστικό (χερούλια)

☑ Πιάνουμε το **χερούλι** της πόρτας για να την ανοίξουμε ή να την κλείσουμε. ○ πόμολο

✓ «Το **χερούλι** της κατσαρόλας είναι πλαστικό για να μην καιγόμαστε» είπε η κυρία Μαργαρίτα στην Αθηνά.

○ λαβή ♪ χε-ρού-λι

χήνα [η] ουσιαστικό (χήνες)

☑ Η **χήνα** μοιάζει με την πάπια αλλά έχει μακρύτερο λαιμό και είναι πιο μεγάλη. ♪ χή-να

χήρος [ο], **χήρα** [η] ουσιαστικό (χήροι, χήρες)

☑ **Χήρος** είναι ο άντρας που ζει μόνος του, γιατί η γυναίκα του έχει πεθάνει. **Χήρα** είναι η γυναίκα που έχει πεθάνει ο άντρας της.

✍ *Ο θεός Αλέκος είναι χήρος και ζει στο χωριό του.* 🎵 χή-ρος

χθες και **χτες** επίρρημα

☑ **Χθες** είναι η προηγούμενη ημέρα.

✍ *«Χθες ήταν Κυριακή, σήμερα είναι Δευτέρα και πρέπει να πάω στη δουλειά» σκέφτηκε ο κύριος Γιάννης.*

● σήμερα, αύριο **Η χθεσινή ημέρα ήταν πολύ ξεκούραστη για τον κύριο Γιάννη, γιατί ήταν Κυριακή και δεν πήγε στη δουλειά.** 🎵 χθες

χιλιόμετρο [το] ουσιαστικό (χιλιόμετρα)

☑ Το **χιλιόμετρο** είναι 1000 μέτρα. Με το **χιλιόμετρο** μετράμε τις αποστάσεις μεταξύ των πόλεων και των χωριών. ✍ *Η Κόρινθος είναι 80 χιλιόμετρα μακριά από την Αθήνα.*

🎵 χι-λιό-με-τρο

χιμπατζής [ο] ουσιαστικό (χιμπατζήδες)

☑ Ο **χιμπατζής** είναι ένας πίθηκος που μοιάζει πολύ στον άνθρωπο. Ζει στην Αφρική, είναι έξυπνο ζώο και μαθαίνει εύκολα πολλά πράγματα.

🎵 χι-μπα-τζής

χιονάνθρωπος [ο] ουσιαστικό (χιονάνθρωποι) → χιόνι

χιόνι [το] ουσιαστικό (χιόνια)

☑ Το **χιόνι** είναι άσπρες νιφάδες παγωμένου νερού που πέφτουν από τον ουρανό, όταν κάνει πολύ κρύο και σκεπάζουν τα πάντα πάνω στη γη.

✓ *«Σαν τα χιόνια! Πώς και μας ήρθες;» ρώτησε έκπληκτη η κυρία Μαργαρίτα το θείο Τάκη. Δε μας έρχεσαι συχνά.* **Το χειμώνα χιονίζει συχνά στα βουνά. Όταν όλα είναι γύρω χιονισμένα, τα παιδιά και οι μεγάλοι διασκεδάζουν στο χιόνι, φτιάχνοντας χιονάνθρωπο και παίζοντας χιονοπόλεμο. Πολλοί πηγαίνουν σε χιονοδρομικά κέντρα.** **χιονοστιβάδα** 🎵 χιό-νι

χιονίζει ρήμα

(χιόνισε, θα χιονίσει) → χιόνι

χιονοστιβάδα [η] ουσιαστικό (χιονοστιβάδες)

☑ Η **χιονοστιβάδα** είναι μία μεγάλη μπάλα χιονιού που ξεκολλάει από την πλαγιά ενός βουνού και κατρακυλά προς τα κάτω. Καθώς κατρακυλά, μεγαλώνει συνέχεια και καταστρέφει ό,τι βρεθεί στο δρόμο της.

🎵 χι-νο-στι-βά-δα

χιούμορ [το] ουσιαστικό

☑ Όταν έχεις **χιούμορ**, λες έξυπνα αστεία. 🎵 χιού-μορ

–Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

χλιαρός, χλιαρή, χλιαρό επίθετο (χλιαροί, χλιαρές, χλιαρά)

☑ Όταν το νερό είναι **χλιαρό**, δεν είναι ούτε πολύ ζεστό ούτε πολύ κρύο.

🎵 χλι-α-ρός

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χλωμιάζω *ρήμα*
(χλώμιασα, θα χλωμιάσω) → χλωμός

χλωμός, χλωμή, χλωμό *επίθετο* (χλωμοί, χλωμές, χλωμά)

☑ Όταν είσαι **χλωμός**, το πρόσωπό σου είναι κίτρινο. *✍ Η κυρία Μαργαρίτα ανησύχησε, όταν είδε τον Κώστα χλωμό. «Πρέπει να έχεις πυρετό» είπε. ♦ «Γιατί χλώμιασες, Κώστα;» ρώτησε η κυρία Μαργαρίτα. «Μήπως δεν αισθάνεσαι καλά;»*
♫ χλω-μός

χνάρι [το] *ουσιαστικό* (χνάρια)

☑ Τα **χνάρια** είναι τα σημάδια που αφήνεις, όταν περπατάς πάνω στο χώμα. ○ αποτύπωμα, ίχνος
♫ χνά-ρι

χνούδι [το] *ουσιαστικό* (χνούδια)

☑ Τα **χνούδια** είναι η σκόνη και οι τρίχες που μαζεύονται στις γωνίες του σπιτιού και κάτω από τα έπιπλα μας. ♫ χνού-δι

χοίρος [ο] *ουσιαστικό* (χοίροι)

☑ **Χοίρο** λέμε αλλιώς το γουρούνι.
♦ *Η κυρία Μαργαρίτα έψησε χοιρινές μπριζόλες για όλη την οικογένεια.*
♫ χοί-ρος

χολ [το] *ουσιαστικό*

☑ Στο **χολ** υποδεχόμαστε τους καλεσμένους που έρχονται στο σπίτι μας, πριν πάμε να καθίσουμε σε κάποιο δωμάτιο μαζί τους. ♫ χολ
–Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

χόμπι [το] *ουσιαστικό*

☑ Το **χόμπι** είναι κάτι που μας αρέσει

να κάνουμε συχνά, γιατί μας ευχαριστεί και μας ξεκουράζει.

✍ *Το χόμπι της Αθηνάς είναι η ζωγραφική.* ♫ χό-μπι

–Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

χοντραίνω *ρήμα*

(χόντρυνα, θα χοντρύνω)

☑ Όταν **χοντραίνεις**, παίρνεις περισσότερα κιλά απ' όσα πραγματικά χρειάζεσαι, επειδή τρως πάρα πολύ. ○ παχαίνω
● αδυνατίζω, λεπταίνω
♦ **χοντρός** ♫ χο-ντραί-νω

χοντρός, χοντρή, χοντρό *επίθετο*

(χοντροί, χοντρές, χοντρά)

☑ Ένας **χοντρός** άνθρωπος έχει πολύ περισσότερα κιλά απ' όσα έπρεπε κανονικά να έχει.

✍ *Ο θεός Αλέκος είναι χοντρός αλλά τώρα τελευταία δεν τρώει πολύ. Κάνει δίαιτα.* ○ παχύς

● λεπτός, αδύνατος
✓ *Ο θεός Τάκης έδωσε τη βάρκα του με χοντρό σκοινί για να μην την πάρει το κύμα.* ● λεπτός

✓ *Ο κύριος Γιάννης έχει χοντρή φωνή, ενώ η κυρία Μαργαρίτα λεπτή.*

● λεπτός ♦ **χοντραίνω**

♫ χο-ντρός

✍ 'αντίθετα'

χορδή [η] *ουσιαστικό* (χορδές)

☑ Οι **χορδές** είναι τα λεπτά νήματα που έχουν πάνω τους κάποια μουσικά όργανα.

Όταν αγγίζεις τις **χορδές**, βγάζουν ήχο.

✍ *Η κιθάρα έχει έξι χορδές.*

✓ Το νήμα που ενώνει τις δύο άκρες

ενός τόξου είναι η **χορδή** του.

🎵 χορ-δή

χορευτής [ο], **χορεύτρια** [η] ουσιαστικό
(χορευτές, χορεύτριες) → χορεύω

χορεύω ρήμα

(χόρεψα, θα χορέψω)

☑️ Όταν **χορεύεις**, κουνάς το σώμα σου σύμφωνα με το ρυθμό της μουσικής που ακούγεται.

◇ Ο **θείος Αλέκος** είναι πολύ καλός **χορευτής**. Του αρέσει να χορεύει ελληνικούς και ξένους **χορούς**.

Όταν κάνεις **χορό**, μαθαίνεις να χορεύεις. **Χορευτική** μουσική είναι η μουσική που κάνει τον κόσμο να χορεύει.

🎵 χο-ρεύ-ω

χοροπηδῶ και **χοροπηδῶ** ρήμα
(χοροπήδησα, θα χοροπήδησω)

☑️ Όταν **χοροπηδάς**, κουνιέσαι πηδώντας ζωηρά από δω κι από κει σαν να χορεύεις. 🎷 **Η Αθηνά χοροπήδησε** από τη χαρά της, μόλις είδε τη **Ροζαλία** στην αποθήκη.

🎵 χο-ρο-πη-δῶ

χορός [ο] ουσιαστικό (χοροί)

→ χορεύω

χορταίνω ρήμα

(χόρτασα, θα χορτάσω)

☑️ Ο **Κώστας** είχε **χορτάσει**. Είπε ότι ήταν **χορτασμένος** από τα γλυκά που έφαγε στο σχολείο.

Δεν πεινούσε και δεν ήθελε άλλο φαγητό, γιατί είχε φάει όσο χρειαζόταν. ● πεινώ

✓ **Η Αθηνά** δε **χορταίνει** ποτέ να παίζει με τη **Ροζαλία**.

Το ευχαριστιέται πολύ και δε βαριέται ποτέ. ◇ Ο **Κώστας** γύρισε **χορτάτος** από το σχολείο, γιατί είχε φάει γλυκά.

● πεινασμένος **χορταστικός**

🎵 χορ-ταί-νω

χορτάρι [το] ουσιαστικό (χορτάρια)

→ χόρτο

χορτάτος, χορτάπη, χορτάτο επίθετο

(χορτάτοι, χορτάτες, χορτάτα)

→ χορταίνω

χόρτο [το] ουσιαστικό (χόρτα)

☑️ Το **χόρτο** είναι τα πολλά μικρά πράσινα φυτά που φυτρώνουν μόνα τους μαζεμένα σ' ένα μέρος. Με χόρτο τρέφονται τα **χορτοφάγα** ζώα, όπως τα πρόβατα και οι αγελάδες.

○ πρασινάδα, χορτάρι, χλόη

✓ **Χόρτα** λέμε και μερικά πράσινα φυτά, όπως τα **ραδίκια** και τα **βλίτα** που τα βράζουμε και τα κάνουμε σαλάτα. ◇ **χορτάρι, χορτοφάγος**

🎵 χόρ-το

χορωδία [η] ουσιαστικό (χορωδίες)

☑️ Η **χορωδία** είναι μία ομάδα ανθρώπων που τραγουδούν μαζί τραγούδια. 🎷 **Η Αθηνά** είναι μέλος της **χορωδίας** του σχολείου της.

🎵 χο-ρω-δί-α

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χουζουρεύω ρήμα
(χουζούρεψα, θα χουζουρέψω)
 Όταν **χουζουρεύεις**, μένεις ξαπλωμένος στο κρεβάτι σου μετά το ξύπνημα, χωρίς να θέλεις να κάνεις τίποτα. *♦ Του Κώστα του αρέσει πολύ το χουζούρι τα πρωινά της Κυριακής.* 🎵 χου-ζου-ρεύω

χούφτα [η] ουσιαστικό (χούφτες)
 Χούφτα λέμε το μέσα μέρος της παλάμης σου, όταν έχεις λυγισμένα λίγο τα δάχτυλά σου.
 Μία **χούφτα** καραμέλες είναι όσες καραμέλες χωράνε σε μία χούφτα.
 🎵 χού-φτα

χρειάζομαι ρήμα
(χρειάστηκα, θα χρειαστώ)
 Όταν **χρειάζεσαι** κάτι, σου λείπει και το έχεις ανάγκη. *✍ Ο Κώστας χρειάζεται μία καινούρια μπάλα, γιατί έχασε αυτή που είχε.*
 «**Χρειάζεται** ν' αγοράσουμε άλλη μπάλα» είπε στον πατέρα του.
 πρέπει 🎵 χρε-ιά-ζο-μαι

χρήμα [το] ουσιαστικό (χρήματα)
 Χρήματα λέμε τα λεφτά. Τα **χρήματα** τα έχουμε για να μπορούμε ν' αγοράζουμε ό,τι χρειαζόμαστε.
✍ «Χρειάζονται αρκετά χρήματα για να αγοράσει κανείς ένα καινούριο σπίτι» είπε ο πατέρας του Ήγκλι.
♦ Οι τράπεζες έχουν μεγάλα χρηματοκιβώτια για να βάζουν εκεί τα χρήματα που έχουν.
 🎵 χρή-μα

χρησιμεύω ρήμα (χρησίμεψα, θα χρησιμέψω) → χρήσιμος

χρησιμοποιώ, χρησιμοποιούμαι ρήμα
(χρησιμοποίησα, θα χρησιμοποιήσω)
 Όταν **χρησιμοποιείς** κάτι, το έχεις και κάνεις τη δουλειά σου μ' αυτό.
✍ Ο κύριος Γιάννης χρησιμοποιεί αυτοκίνητο για να πάει στη δουλειά του. 🎵 χρη-σι-μο-ποι-ώ

χρήσιμος, χρήσιμη, χρήσιμο επίθετο
(χρήσιμοι, χρήσιμες, χρήσιμα)
 Όταν κάτι μας είναι **χρήσιμο**, μας βοηθάει σε κάτι που θέλουμε να κάνουμε.
✍ Ένα κουτί με μπογιές είναι ένα χρήσιμο δώρο για την Αθηνά που θέλει να γίνει ζωγράφος.
 ωφέλιμος άχρηστος
♦ Οι μπογιές χρησιμεύουν στη ζωγραφική. 🎵 χρή-σι-μος

χριστιανός [ο], **χριστιανή** [η] ουσιαστικό (χριστιανοί, χριστιανές)
 Χριστιανός είναι αυτός που έχει βαπτιστεί σε **χριστιανική** εκκλησία. Οι **Χριστιανοί** πιστεύουν σ' αυτά που έχει πει ο **Χριστός**.
♦ χριστιανικός, Χριστός
 🎵 χρι-στια-νός

Χριστός [ο] ουσιαστικό
 Για τους Χριστιανούς ο **Χριστός** είναι ο γιος του Θεού που ήρθε στον κόσμο και σταυρώθηκε για τη σωτηρία των ανθρώπων.
 Ιησούς Χριστός 🎵 Χρι-στός

Χριστούγεννα, [τα] ουσιαστικό
 Τα **Χριστούγεννα** γιορτάζουμε τη γέννηση του Χριστού.

✍ Τις ημέρες των **Χριστουγέννων** τα σχολεία είναι κλειστά. *♦* Κάθε χρόνο τα Χριστούγεννα στολίζουμε **χριστουγεννιάτικο** δέντρο στο σπίτι μας. *♪* Χρι-στού-γεν-να

χρονιά [η] ουσιαστικό (χρονιές)
 ✔ **Χρονιά** λέμε το έτος. Μία **χρονιά** έχει 12 μήνες. *✍* **Η Αθηνά πήρε τηλέφωνο την Ελένη για να της ευχηθεί καλή χρονιά.**
 ○ χρόνος, έτος
 ✓ Η σχολική **χρονιά** είναι το διάστημα που γίνονται μαθήματα στα σχολεία, και οι μαθητές τελειώνουν μία ολόκληρη τάξη. ○ σχολικό έτος
♪ χρο-νιά

χρόνος [ο] ουσιαστικό (χρόνοι και χρόνια)
 ✔ Ο Κώστας έβλεπε μία ταινία επιστημονικής φαντασίας. Οι ήρωες ταξίδευαν μέσα στο **χρόνο**. Πότε πήγαιναν στο παρελθόν και πότε στο παρόν.
 ✓ Ο **χρόνος** είναι το διάστημα που έχουμε για να μπορέσουμε να κάνουμε κάτι. *✍* **Ο κύριος Γιάννης προσπαθεί να δουλεύει λιγότερες ώρες για να έχει περισσότερο χρόνο για την οικογένειά του. Η δουλειά τού παίρνει πολύ χρόνο.**

✓ **Χρόνο** λέμε και το έτος. Ένας **χρόνος** έχει 12 μήνες.
 ○ έτος, χρονιά
 ✓ Όταν κάποιος γιορτάζει, του λέμε «**χρόνια** πολλά» για να του ευχηθούμε.
 ✓ **Η Αθηνά υποσχέθηκε στην Ελένη ότι του χρόνου θα πάνε μαζί στην Κρήτη.** Το επόμενο έτος.
♪ χρο-νος

χρυσάφι [το] ουσιαστικό (χρυσάφια)
 → χρυσός

χρυσός [ο] ουσιαστικό
 ✔ Ο **χρυσός** είναι ένα μέταλλο με λαμπερό κίτρινο χρώμα και με μεγάλη αξία. Το χρησιμοποιούμε για να φτιάχνουμε κοσμήματα και νομίσματα. ○ χρυσάφι
 ✓ (σαν επίθετο) Ένα **χρυσό** κόσμημα είναι φτιαγμένο από χρυσό.
 ○ χρυσαφένιος *♦* **Το χρυσόψαρο** είναι ένα μικρό ψάρι του γλυκού νερού. Το βλέπουμε συχνά στα ενυδρεία ή το έχουμε σε μία **γυάλα** στο σπίτι μας. *♪* χρυ-σός

χρυσά νομίσματα

χρυσός, χρυσή, χρυσό επίθετο (χρυσοί, χρυσές, χρυσά) → χρυσός

χρώμα [το] ουσιαστικό (χρώματα)
 ✔ Το άσπρο, το μαύρο, το κόκκινο, το κίτρινο, το πράσινο και το μπλε είναι **χρώματα**.
 ✓ **Χρώμα** λέμε το υγρό που χρησιμοποιούμε για να ζωγραφίζουμε ή για να βάφουμε τους τοίχους.
 ○ βαφή, μπογιά
 ✓ Λέμε ότι χάνεις το **χρώμα** σου, όταν γίνεσαι χλωμός και ότι παίρνεις **χρώμα**, όταν γίνεσαι πιο σκούρος ή πιο κόκκινος.
♦ Όταν **χρωματίζεις** κάτι, του βάζεις χρώμα, το βάφεις. Ένα **χρωματιστό** μπλουζάκι έχει πολλά χρώματα και δεν είναι μόνο μαύρο ή άσπρο.
♪ χρώ-μα
✍ ‘τα χρώματα’

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χρωματίζω, χρωματίζομαι ρήμα
(χρωμάπισα, θα χρωματίσω) → χρώμα

χρωστώ και χρωστάω ρήμα
(χρωστούσα, θα χρωστώ)

☑ Όταν **χρωστάς** χρήματα ή κάτι άλλο, πρέπει να τα δώσεις πίσω, γιατί τα έχεις πάρει για λίγο, τα έχεις δανειστεί. ✎ *Ο θεός Τάκης χρωστάει στην τράπεζα τα χρήματα που πήρε για να φτιάξει το σπίτι του.* ○ οφείλω
♫ χρω-στώ

χταπόδι [το] ουσιαστικό (χταπόδια)

☑ Το **χταπόδι** είναι ένα ζώο της θάλασσας που έχει οκτώ πόδια, τα πλοκάμια. ♪ χτα-πό-δι
✎ 'η θάλασσα'

χτένα [η] ουσιαστικό (χτένες)

☑ Η **χτένα** είναι από κόκαλο ή πλαστικό κι έχει πολλά δόντια. Με τη **χτένα** ξεμπερδεύουμε τα μαλλιά μας και τα **χτενίζουμε**.

◆ *Η θεία Κατερίνα πάει συχνά στο κομμωτήριο για να χτενιστεί. Το χτενισμά της είναι πολύ όμορφο. Όταν χτενίζει τα μαλλιά της μόνη της, είναι πολύ διαφορετικά.* ♫ χτέ-να

χτενίζω, χτενίζομαι ρήμα
(χτένισα, θα χτενίσω) → χτένα

χτες επίρρημα → χθες

χτίζω και κτίζω, χτίζομαι/κτίζομαι
ρήμα (έχπισα, θα χτίσω)

☑ Ο θεός Αλέκος **έχτισε** ένα πολύ όμορφο σπίτι στο χωριό του. Το έφτιαξε με τούβλα,τσιμέντο και άλλα υλικά. ◆ *Για να γίνει το σπίτι του θεού Αλέκου, δούλεψαν πολλοί χτίστες.* ♫ χτί-ζω

χτίστης [ο] ουσιαστικό (χτίστες)
→ χτίζω

χτυπώ και χτυπάω, χτυπιέμαι ρήμα
(χτύπησα, θα χτυπήσω)

☑ Όταν **χτυπάς** κάτι, το κάνεις να βγάζει ήχο και ν' ακούγεται. Όταν κάτι **χτυπά**, βγάζει ήχο.

✎ *Ο δάσκαλος χτύπησε το κουδούνι και τα παιδιά βγήκαν διάλειμμα. Το κουδούνι χτύπησε δυνατά. Το χτύπημά του ακούστηκε σε όλο το σχολείο.*

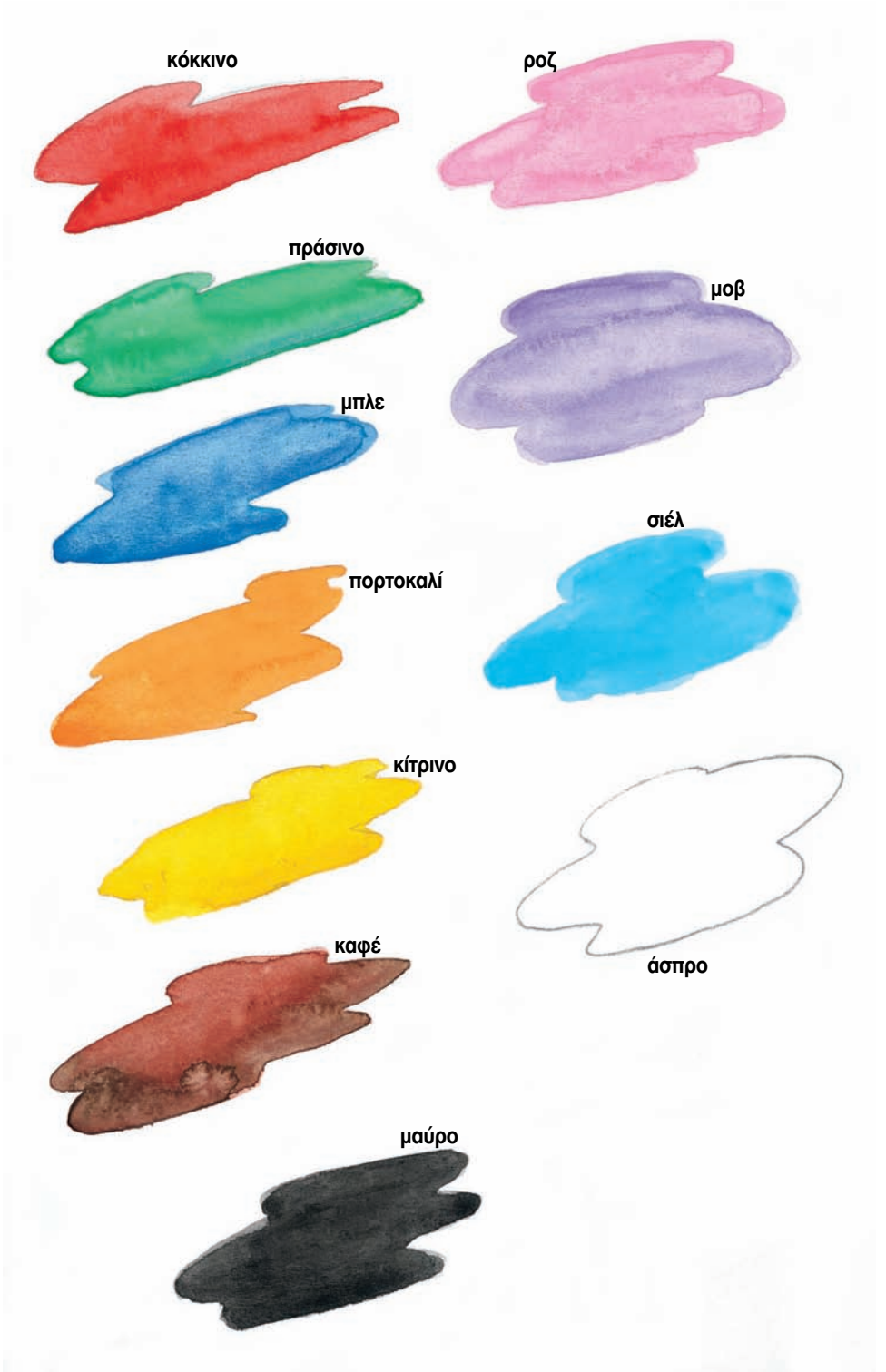
✓ Όταν **χτυπάς** κάποιον με το χέρι σου ή με κάποιο άλλο μέρος του σώματός σου, τον κάνεις να πονάει ή τον τραυματίζεις. Του δίνεις **χτυπήματα**.

✎ *Ο Κώστας χτύπησε κατά λάθος την Αθηνά και ζήτησε συγνώμη.*

✓ Όταν **χτυπάς**, πέφτεις με δύναμη κατά λάθος πάνω σε κάτι και πονάς ή παθαίνεις κάτι.

✎ *Η Αθηνά έπεσε από το ποδήλατο και χτύπησε. Η Ελένη έτρεξε να περιποιηθεί το χτύπημα.*

◆ **χτύπημα** ♫ χτυ-πώ

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χυμός [ο] ουσιαστικό (χυμοί)

- ☑ Για να φτιάξεις **χυμό** από φρούτα, τα κόβεις στη μέση ή σε κομμάτια και τα πιέζεις πολύ με τα χέρια σου ή με τη βοήθεια ενός εργαλείου που το λέμε **αποχυματή, μίξερ ή μπλέντερ**.
 🎵 χυ-μός

χύνω, χύνομαι ρήμα (έχυσα, θα χύσω)

- ☑ Όταν **χύνω** κάτι υγρό, το αφήνω να πέσει έξω από εκεί που βρίσκεται.
 ✎ *Η Αθηνά **έχυσε** το γάλα από το ποτήρι της πάνω στο τραπεζομάντιλο.*
 🎵 χύ-νω

χύτρα [η] ουσιαστικό (χύτρες)

- ☑ Η **χύτρα** είναι μία μεγάλη κατσαρόλα που τη χρησιμοποιούμε για να βράζουμε φαγητό πολύ γρήγορα. 🎵 χύ-τρα

χώμα [το] ουσιαστικό (χώματα)

- ☑ Στο **χώμα** φυτεύουμε και καλλιεργούμε τα φυτά. Όταν το **χώμα** βρέχεται, γίνεται λάσπη.
 ✓ Όταν πέφτεις στο **χώμα**, πέφτεις στο έδαφος. **◇ χωμάτινος**
 🎵 χώ-μα

χωνάκι [το] ουσιαστικό (χωνάκια)

- ☑ Το **χωνάκι** είναι παγωτό που το έχουμε βάλει μέσα σε μικρό χωνί από μπισκότο. 🎵 χω-νά-κι
Δες παγωτό

χωνεύω, χωνεύομαι ρήμα (χώνεψα, θα χωνέψω)

- ☑ Όταν τρώμε πάρα πολύ, ο οργανισμός μας **δυσκολεύεται να χωνέψει** το φαγητό. Δυσκολεύεται να το μετατρέψει σε κάτι χρήσιμο για το

σώμα μας. Η **χώνεψη** γίνεται με δυσκολία.

- ✓ Λέμε ότι δε **χωνεύουμε** κάποιον, όταν δεν τον συμπαθούμε.
◇ χώνεψη 🎵 χω-νεύ-ω

χωνί [το] ουσιαστικό (χωνιά)

- ☑ Το **χωνί** έχει σχήμα κώνου και το χρησιμοποιούμε για να γεμίσουμε εύκολα ένα δοχείο με νερό ή λάδι ή κάποιο άλλο υγρό.
◇ χωνάκι 🎵 χω-νί

χώνω, χώνομαι ρήμα (έχωσα, θα χώσω)

- ☑ Όταν **χώνω** κάτι κάπου, το βάζω βαθιά με δύναμη μέσα σε κάτι άλλο.
 ✎ *Οι τεχνίτες **έχωσαν** την κολόνα πολύ βαθιά στο χώμα.*
- μπήγω ● βγάζω
 - ✓ Η θείος Τάκης **έχωσε** βιαστικά μερικά ρούχα σε μία βαλίτσα αλλά είδε ότι δεν έβρισκε τις κάλτσες του.
 - βάζω «Πού τις **έχωσε** πάλι η γυναίκα μου» σκέφτηκε.
 - καταχωνιάζω, κρύβω
 - ✓ Η Αθηνά **έτρεξε να χωθεί** κάτω από τα σκεπάσματα, γιατί κρύωνε.
 - τρυπώνω
 - ✓ Λέμε ότι **χώνεσαι** ή **χώνεις** τη μύτη σου παντού, όταν ανακατεύεσαι με τα πράγματα και τις δουλειές των άλλων.
 - 🎵 χώ-νω

χώρα [η] ουσιαστικό (χώρες)

- ☑ Η **χώρα** μας είναι η Ελλάδα.
 ○ κράτος 🎵 χώ-ρα

χωράφι [το] ουσιαστικό (χωράφια)

☑ Το **χωράφι** είναι ένα κομμάτι γης που μπορούμε να το καλλιεργήσουμε.

○ αγρός

♪ χω-ρά-φι

χωριάτης [ο], **χωριάτισσα** [η] ουσιαστικό

(χωριάτες, χωριάτισσες)

→ χωριό

χωρίζω, **χωρίζομαι** ρήμα

(χώρισα, θα χωρίσω)

☑ Όταν **χωρίζεις** κάτι, το βάζεις μακριά από κάτι άλλο.

✍ *Η κυρία Μαργαρίτα **χώρισε** τα άσπρα από τα χρωματιστά ρούχα πριν τα βάλει στο πλυντήριο.*

○ ξεχωρίζω

● ανακατεύω, ενώνω

✓ Όταν **χωρίζεις** κάτι, το κόβεις σε κομμάτια.

✍ *Ο δάσκαλος μάς **ζήτησε να χωρίσουμε** τις λέξεις σε συλλαβές.*

○ διαιρώ

✓ Όταν ένα ζευγάρι **χωρίζει**, τότε ο άντρας και η γυναίκα παίρνουν διαζύγιο και ζουν **χωριστά**.

♦ *Ο **χωρισμός** του Ίγκλι από τον παππού και τη γιαγιά, όταν άφησε την πατρίδα του, ήταν πολύ δύσκολος.*

χωριστός ♪ χω-ρί-ζω

χωριό [το] ουσιαστικό (χωριά)

☑ Το **χωριό** είναι μία περιοχή στην εξοχή με πολλά σπίτια.

Οι άνθρωποι που κατοικούν σ' αυτά τα σπίτια λέγονται **χωρικοί** ή **χωριάτες**. Τα **χωριά** είναι πολύ μικρότερα από τις πόλεις κι έχουν πολύ λιγότερους κατοίκους.

♦ **χωριάτικος**

♪ χω-ριό

χωριστός, **χωριστή**, **χωριστό** επίθετο

(χωριστοί, χωριστές, χωριστά)

☑ Όταν κάτι είναι **χωριστό** από κάτι άλλο, δεν είναι κοντά του ή δεν είναι ενωμένο μ' αυτό.

✍ *Ο Κώστας κι η Αθηνά έχουν **χωριστά** δωμάτια ο καθένας.*

○ ξεχωριστός

● ενωμένος, αχώριστος

♦ *Οι τάξεις του σχολείου*

*επισκέφτηκαν **χωριστά** την έκθεση βιβλίου. **χωρίζω***

♪ χω-ρι-στός

χωρίστρα [η] ουσιαστικό (χωρίστρες)

☑ Όταν κάνεις τα μαλλιά σου

χωρίστρα, τα χτενίζεις **χωρίζοντάς** τα σε δύο μέρη.

♪ χω-ρί-στρα

χώρος [ο] ουσιαστικό (χώροι)

☑ Ένας καναπές πιάνει πολύ **χώρο**, ενώ μία καρέκλα πιάνει λιγότερο **χώρο**, γιατί είναι πολύ μικρότερη.

✍ *Η τάξη της Αθηνάς είναι μικρή και δεν υπάρχει άλλος **χώρος** για να βάλουν περισσότερα θρανία.*

○ τόπος 🎵 χώ-ρος

χωροφύλακας [ο] ουσιαστικό (χωροφύλακες)

☑ **Χωροφύλακα** έλεγαν παλιότερα τον αστυνομικό. 🎵 χω-ρο-φύ-λα-κας

χωρώ και **χωράω** ρήμα (χώρεσα, θα χωρέσω)

☑ Όταν κάτι **χωράει** κάπου, τότε μπορεί να μπει μέσα σ' αυτό. Δεν περισσεύει, ούτε είναι πολύ μεγάλο.

✍ *«Τα βιβλία **χωράνε** στην τσάντα» είπε ο Κώστας κι ετοιμάστηκε να φύγει.*

✓ Όταν κάτι **χωράει** μία συγκεκριμένη ποσότητα, τότε η ποσότητα αυτή μπορεί να μπει μέσα σ' αυτό. ✍ *Το λεωφορείο **χωράει** πενήντα άτομα, ενώ το αυτοκίνητο **χωράει** πέντε.* ◆ **χώρος** 🎵 χω-ρώ

Ψ Ψ

ψάθα [η] ουσιαστικό (ψάθες)

☑ Απλώνεις την **ψάθα** στην παραλία το καλοκαίρι για να καθίσεις ή ν' αφήσεις τα πράγματά σου.

◇ Ο θεός **Αλέκος** κυκλοφορεί μ' ένα **ψάθινο** καπέλο το καλοκαίρι για να μην τον καίει ο ήλιος.

🎵 ψά-θα

λίμνες και τα ποτάμια. Το σώμα τους είναι σκεπασμένο με **λέπια**.

◇ **ψαρόσουπα** 🎵 ψά-ρι

ψαλίδι [το] ουσιαστικό (ψαλίδια)

☑ Με το **ψαλίδι** μπορείς να κόβεις χαρτί, ύφασμα ή τα μαλλιά σου.

🎵 ψα-λί-δι

✂ 'τα εργαλεία'

ψαχνό [το] ουσιαστικό

☑ Το **ψαχνό** είναι ένα κομμάτι κρέας που δεν έχει καθόλου κόκαλο και λίπος. 🎵 ψα-χνό

ψαράς [ο] ουσιαστικό (ψαράδες)

☑ **Ψαράς** είναι αυτός που η δουλειά του είναι να πιάνει ψάρια.

✓ **Ψαράς** είναι κι αυτός που πουλάει ψάρια.

◇ Ο θεός **Τάκης** όταν έχει ελεύθερο χρόνο πηγαίνει για **ψάρεμα**. Του αρέσει να **ψαρεύει** και να πιάνει πολλά ψάρια.

🎵 ψα-ράς

✂ 'η θάλασσα'

ψάχνω, ψάχνομαι ρήμα (έψαξα, θα ψάξω)

☑ Όταν **ψάχνεις** κάτι, προσπαθείς να το βρεις. ✂ **Η Αθηνά έψαχνε να βρει τη Ροζαλία που είχε χαθεί.**

◇ Το **ψάξιμο** για τη **Ροζαλία** κράτησε αρκετές ημέρες. 🎵 ψά-χνω

ψαρεύω ρήμα (ψάρεψα, θα ψαρέψω)

→ ψαράς

ψαχουλεύω ρήμα (ψαχούλεψα, θα ψαχουλέψω)

☑ Όταν **ψαχουλεύεις**, ψάχνεις για κάτι ανάμεσα σε διάφορα άλλα πράγματα και τ' ανακατεύεις.

✂ **Η Αθηνά ψαχούλεψε την τσάντα της για να βρει ένα μολύβι.**

✓ Ο κύριος **Γιάννης** **ψαχούλεψε** στο

ψάρι [το] ουσιαστικό (ψάρια)

☑ Τα μπαρμπούνια, οι σαρδέλες και ο σολομός είναι **ψάρια**.

Τα **ψάρια** είναι ζώα που ζουν και αναπνέουν μέσα στη θάλασσα, στις

– Όταν πηγαίνω κάπου για πρώτη φορά και δεν αισθάνομαι άνετα, λέμε ότι αισθάνομαι σαν έξω από το νερό. Ποια λέξη λείπει;

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

σκοτάδι για να βρει τον διακόπτη και ν' ανάψει το φως. Έψαχνε να βρει κάτι με τα δάχτυλά του.

♦ **ψαχούλεμα** 🎵 ψα-χου-λεύ-ω

Ψείρα [η] ουσιαστικό (ψείρες)

☑ Η **ψείρα** είναι ένα πολύ μικρό έντομο που ζει και γεννάει τα αυγά της στα κεφάλια των ανθρώπων, ανάμεσα στις τρίχες των μαλλιών τους. Όταν έχουμε **ψείρες** στο κεφάλι μας, ξινόμαστε πάρα πολύ.

🎵 ψεί-ρα

Ψεκάζω, **ψεκάζομαι** ρήμα (ψεκάσα, θα ψεκάσω)

☑ Όταν **ψεκάζουμε** τα φυτά και τα δέντρα, ρίχνουμε πάνω τους πολλές σταγόνες φάρμακο για να τα προστατεύσουμε από διάφορες αρρώστιες. 🎵 ψε-κά-ζω

Ψέλνω και **ψάλλω** ρήμα (έψαλα, θα ψάλω)

☑ Στην εκκλησία οι παπάδες και οι **ψάλτες ψέλνουν** ύμνους της Θείας Λειτουργίας.

✓ Η κυρία Μαργαρίτα τα **έψαλε** στον Κώστα για το σπάσιμο του βάζου. Τον μάλωσε. ♦ **ψάλτης** 🎵 ψέλ-νω

Ψέμα [το] ουσιαστικό (ψέματα)

☑ Όταν έχεις κάνει μία ζημιά και λες ότι δεν την έκανες εσύ αλλά κάποιος άλλος, τότε λες **ψέματα**. Λες κάτι που

Αν θέλεις να μάθεις τι έγινε με τη Ροζαλία που χάθηκε, ψάξε μέσα στο λεξικό τις λέξεις αναστατώνω, ανησυχώ, εξαφανίζομαι, βρίσκω, καταφεύγω, κουλουριάζω, κουνώ, χαίρομαι, χοροπηδώ

δεν είναι αληθινό.

● αλήθεια ♦ Ένας **ψεύτης** λέει **ψέματα**. **ψεύτικος** 🎵 ψέ-μα

Ψεύτης [ο], **ψεύτρα** [η] ουσιαστικό (ψεύτες, ψεύτρες) → ψέμα

Ψεύτικος, **ψεύτικη**, **ψεύτικο** επίθετο (ψεύτικοι, ψεύτικες, ψεύτικα)

☑ Τις Αποκριές ο Κώστας έβαλε **ψεύτικο** μουστάκι και **ψεύτικα** γένια για να μην τον γνωρίζουν.

● αληθινός ♦ **ψέμα**, **ψεύτης**
🎵 ψεύ-τι-κος

Ψηλός, **ψηλή**, **ψηλό** επίθετο (ψηλοί, ψηλές, ψηλά)

☑ Ένας **ψηλός** άνθρωπος έχει μεγαλύτερο ύψος από τους περισσότερους ανθρώπους που βρίσκονται στην ίδια ηλικία μ' αυτόν.

✍ Η Αλίκη είναι **ψηλή** κοπέλα για την ηλικία της. Έχει **ψηλώσει** αρκετά για την ηλικία της.

● κοντός
✓ Ένα **ψηλό** κλαδί βρίσκεται σε αρκετό ύψος από το έδαφος.
✍ Το εκκλησάκι που είδε ο Κώστας ήταν στο πιο **ψηλό** σημείο του βουνού.
● χαμηλός

♦ Το εκκλησάκι βρίσκεται **ψηλά**. Είναι στην κορυφή του βουνού. **ψηλώνω**
● κονταίνω 🎵 ψη-λός ✍ 'αντίθετα'

Ψηλώνω ρήμα (ψηλώσα, θα ψηλώσω)
→ ψηλός

Ψήνω, **ψήνομαι** ρήμα (έψησα, θα ψήσω)

☑ Όταν **ψήνεις** ένα φαγητό, το μαγειρεύεις χωρίς νερό συνήθως στο φούρνο ή στα κάρβουνα.

✓ Όταν κάποιος **ψήνεται** στον

πυρετό, έχει πολύ πυρετό. **◇ Το ψήσιμο κράτησε περισσότερο από μία ώρα.** Ένα **ψητό** φαγητό είναι μαγειρεμένο στο φούρνο ή στα κάρβουνα. ● άψητος, βραστός (σαν ουσιαστικό) Το **ψητό** είναι κρέας μαγειρεμένο στο φούρνο ή στα κάρβουνα.

ψήσιμο, ψησιέρα

♫ ψή-νω

ψησταριά [η] ουσιαστικό (ψησταριές)

☑ Στην **ψησταριά** ψήνουμε κρέας ή ψάρι στα κάρβουνα πάνω σε μία σχάρα.

✓ **Ψησταριά** λέμε και την ταβέρνα όπου πηγαίνουμε για να φάμε ψητά κρέατα. ♫ ψη-στα-ριά

ψησιέρα [η] ουσιαστικό (ψησιέρες)

☑ Η **ψησιέρα** είναι μία μικρή ηλεκτρική συσκευή με σχάρα. Στην **ψησιέρα** ψήνουμε διάφορα φαγητά. ♫ ψη-σιέ-ρα

ψιθυρίζω ρήμα (ψιθύρισα, θα ψιθυρίσω)

☑ Όταν **ψιθυρίζεις**, λες κάτι με σιγανή φωνή για να μη σε ακούσουν οι άλλοι.

👉 Ο Κώστας **ψιθύρισε** κάτι στο Νίκο, γιατί δεν ήθελε να τους ακούσει η Αθηνά. ● φωνάζω

◇ Η Αθηνά άκουγε κάποιους **ψιθύρους** αλλά δεν μπορούσε να καταλάβει τι λέγανε. «Σταματήστε το **ψιθύρισμα**» είπε. «Θέλω ν' ακούω κι εγώ». **ψιθυριστός**

♫ ψι-θυ-ρί-ζω

ψίθυρος [ο] ουσιαστικό (ψίθυροι)
→ ψιθυρίζω

ψιλικατζίδικο [το] ουσιαστικό (ψιλικατζίδικα)

☑ Το **ψιλικατζίδικο** είναι ένα κατάσταση που πουλά διάφορα μικρά αντικείμενα, όπως τσιγάρα, τσίχλες και περιοδικά. Τα αντικείμενα αυτά τα λέμε και **ψιλικά**. ◇ **ψιλικά**

♫ ψι-λι-κα-τζί-δι-κο

ψιλός, ψιλή, ψιλό επίθετο (ψιλοί, ψιλές, ψιλά)

☑ Όταν κάτι είναι **ψιλό**, είναι πολύ λεπτό. 🍷 «*Η βελόνα της ένεσης είναι πολύ ψιλή*» είπε ο οδοντογιατρός στην Αθηνά. ● χοντρός ♫ ψι-λός

ψίχα [η] ουσιαστικό (ψίχες)

☑ Η **ψίχα** είναι το μαλακό μέσα μέρος του ψωμιού. ● κόρα ♫ ψί-χα

ψιχάλα [η] ουσιαστικό (ψιχάλες)

→ ψιχαλίζει

ψιχαλίζει ρήμα (ψιχάλισε, θα ψιχαλίσει)

☑ Όταν **ψιχαλίζει**, πέφτει αραιή και σιγανή βροχή με μικρές και λεπτές σταγόνες. ◇ **Ψιχάλες** λέμε τις σταγόνες της βροχής που πέφτουν αραιά. ♫ ψι-χα-λί-ζει

ψίχουλο [το] ουσιαστικό (ψίχουλα)

☑ **Ψίχουλα** λέμε τα πολύ μικρά κομματάκια ψωμιού που πέφτουν όταν το κόβουμε. ♫ ψί-χου-λο

ψοφίμι [το] ουσιαστικό (ψοφίμια)

– Πότε λέμε ότι κάποιος σου ψήνει το ψάρι στα χείλη;

- ☑ Το **ψοφίμι** είναι ένα νεκρό ζώο.
 ◆ **ψόφιος, ψοφώ** 🎵 ψο-φί-μι

Ψόφιος, ψόφια, ψόφιο επίθετο (ψόφιοι, ψόφιοις, ψόφια)

- ☑ Ένα **ψόφιο** ζώο είναι νεκρό, δε ζει πια.
 ✓ Λέμε ότι κάποιος είναι **ψόφιος**, όταν είναι πάρα πολύ κουρασμένος.
 ◆ **ψοφίμι, ψοφώ** 🎵 ψό-φιος

ψοφώ και **ψοφάω** ρήμα (ψόφισα, θα ψοφήσω)

- ☑ Όταν ένα ζώο **ψοφάει**, πεθαίνει.
 ✓ Τον τελευταίο καιρό ο κύριος Γιάννης **ψοφάει** από την κούραση στη δουλειά. Κουράζεται πάρα πολύ.
 🎵 ψο-φώ

ψυγείο [το] ουσιαστικό (ψυγεία)

- ☑ Το **ψυγείο** είναι μία ηλεκτρική συσκευή που έχουμε στο σπίτι μας για να διατηρούμε αρκετές μέρες διάφορα τρόφιμα σε χαμηλή θερμοκρασία.
 ✓ «Το σπίτι είναι σκέτο **ψυγείο** το χειμώνα» είπε ο κύριος Μιχάλης. Κάνει πολύ κρύο.
 ◆ **ψυγειοκαταψύκτης**
 🎵 ψυ-γεί-ο Δες **πλυντήριο**

Ψυγείο και πλυντήριο.

- Τι διαφορά έχουν οι λέξεις ψηλός - ψιλός;

ψυχαγωγώ, ψυχαγωγούμαι ρήμα (ψυχαγώνισα, θα ψυχαγωγήσω)

- ☑ Όταν **ψυχαγωγείς** κάποιον, του προσφέρεις χαρά μέσα από το χορό, τον αθλητισμό και τη μουσική.
 ○ διασκεδάζω ◆ Του προσφέρεις **ψυχαγωγία**. 🎵 ψυ-χα-γω-γώ

ψυχή [η] ουσιαστικό (ψυχές)

- ☑ Η **ψυχή** του ανθρώπου είναι ο εσωτερικός κόσμος του, τα συναισθήματά του. ✍️ *Τα παιδιά έχουν αγνή ψυχή, γιατί αγαπούν όλο τον κόσμο.*
 ✓ Ο θείος Αλέκος έχει **ψυχή!** Δε φοβάται τίποτα κι έχει θάρρος και παλικάριά. ● δειλία
 ✓ Λέμε ότι βγάζεις την **ψυχή**, κάποιου, όταν τον ταλαιπωρείς. Όταν θέλεις κάτι πολύ, λέμε ότι το τραβάει η **ψυχή** σου. Λέμε ότι δίνεις την **ψυχή** σου σε κάτι, όταν δίνεις τα πάντα.
 ◆ **ψυχούλα, ψυχίατρος, ψυχολόγος**
 🎵 ψυ-χή

ψύχραιμος, ψύχραιμη, ψύχραιμο

- επίθετο (ψύχραιμοι, ψύχραιμες, ψύχραιμα)
 ☑ Ένας **ψύχραιμος** άνθρωπος καταφέρνει να είναι ήρεμος, όταν αντιμετωπίζει δυσκολίες στη ζωή του. Έχει **ψυχραιμία**. ✍️ *Ο Κώστας έμεινε ψύχραιμος, όταν ανακάλυψε ότι η Ροζαλία χάθηκε κι άρχισε να σκέφτεται πού να πήγε.*
 ◆ **ψυχραιμία, ψυχρός**
 🎵 ψύ-χραι-μος

ψυχαίνω, ψυχαίνομαι ρήμα (ψύχρανα, θα ψυχράνω)

- ☑ Όταν **ψυχαίνει** ο καιρός, αρχίζει και κάνει κρύο. ○ παγώνω ● ζεσταίνω

✓ Όταν δύο άνθρωποι **ψυχραίνονται** μεταξύ τους, διαφωνούν σε κάτι και δεν είναι πια φίλοι. **ψυχρός**
 ♪ ψυ-χραί-νω

ψυχρός, ψυχρή, ψυχρό επίθετο
 (ψυχροί, ψυχρές, ψυχρά)

☑ Ένας **ψυχρός** άνεμος έχει χαμηλή θερμοκρασία, είναι κρύος. ✍ *Σήμερα φυσάει ένας ψυχρός βόρειος άνεμος και κάνει πάρα πολύ κρύο. «Πώς θα παίξουμε ποδόσφαιρο;» σκέφτηκε ο Κώστας. «Κάνει ψύχρα».*

✓ Όταν ένας άνθρωπος είναι **ψυχρός** μαζί μας, δεν είναι πολύ χαμογελαστός ή φιλικός. ○ κρύος
 ● ζεστός, θερμός **ψύχρα**, **ψυχραίνω** ● ζέστη ♪ ψυ-χρός

ψωμί [το] ουσιαστικό (ψωμιά)

☑ Το **ψωμί** είναι μία ζύμη από αλεύρι, νερό και αλάτι που έχει ψηθεί στο φούρνο. ○ άρτος **Ψωμιέρα** λέμε τη θήκη όπου φυλάμε το ψωμί.
 ♪ ψω-μί

Αν θέλεις να μάθεις τι έγινε με τη Ροζαλία που χάθηκε, ψάξε μέσα στο λεξικό τις λέξεις αναστατώνω, ανησυχώ, εξαφανίζομαι, βρίσκω, καταφεύγω, κουλουριάζω, κουνώ, χαίρομαι, χοροπηδώ

ψωμιέρα [η] ουσιαστικό (ψωμιέρες)
 → ψωμί

ψώνια [τα] ουσιαστικό (ψώνια)

☑ Τα **ψώνια** είναι τα πράγματα που αγοράζει κάποιος.

✍ *Η κυρία Μαργαρίτα και η Αθηνά γύρισαν από τα μαγαζιά με τις τσάντες τους γεμάτα ψώνια.*

◆ Η κυρία Μαργαρίτα και η Αθηνά **ψώνισαν** ρούχα και παπούτσια.

○ αγοράζω

♪ ψώ-νια

ψωνίζω ρήμα (ψώνισα, θα ψωνίσω)
 → ψώνια

Τι έκανε ο Κώστας όταν έμαθε ότι η Ροζαλία χάθηκε; Ψάξε στη λέξη ψύχραιμος

Ωω

ωδείο [το] ουσιαστικό (ωδεία)

☑ Στο **ωδείο** πηγαίνεις για να μάθεις μουσική και να παίζεις ένα μουσικό όργανο. 🎵 ω-δεί-ο

ωκεανός [ο] ουσιαστικό (ωκεανοί)

☑ Ο **ωκεανός** είναι μία μεγάλη θάλασσα. 🖋️ *Ο Κώστας και η Αθηνά έψαξαν στην υδρόγειο σφαίρα και βρήκαν τον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό ωκεανό.*

🎵 ω-κε-α-νός

ωμός, ωμή, ωμό επίθετο (ωμοί, ωμές, ωμά)

☑ Τα **ωμά** τρόφιμα δεν έχουν ψηθεί ούτε μαγειρευτεί. 🖋️ *Η Αθηνά δεν έδινε ποτέ **ωμό** ψάρι στη Ροζαλία. Φρόντιζε πάντα να είναι ψημένο.*

● μαγειρεμένος, ψητός

🎵 ω-μός

ώμος [ο] ουσιαστικό (ώμοι)

☑ Οι **ώμοι** μας είναι εκεί όπου τα χέρια μας ενώνονται με το υπόλοιπο σώμα μας. 🎵 ώ-μος

🖋️ 'το σώμα μας'

ώρα [η] ουσιαστικό (ώρες)

☑ Με την **ώρα** μετράμε το χρόνο που περνάει. Μία **ώρα** έχει εξήντα λεπτά. Μία ημέρα έχει είκοσι τέσσερις **ώρες**.

🖋️ *Ο Κώστας κοίταξε το ρολόι του. Ήθελε να μάθει τι **ώρα** είναι.*

✓ «Έχεις λίγη **ώρα** να ψάξουμε για τη Ροζαλία;» ρώτησε η Αθηνά το Νίκο. Έχεις χρόνο για ψάξιμο; «**Όρες ώρες** νομίζω ότι δε θα τη βρούμε». Μερικές φορές.

✓ Λέμε ότι κάποιος χάνει ή σκοτώνει την **ώρα** του, όταν ασχολείται με άχρηστα πράγματα. Όταν κάποιος δεν αργεί, λέμε ότι είναι στην **ώρα** του. 🎵 ώ-ρα

ωραίος, ωραία, ωραίο επίθετο (ωραίοι, ωραίες, ωραία)

☑ **Ωραίο** λέμε κάποιον ή κάτι που έχει ευχάριστη και καλή εμφάνιση. **Ωραίο** λέμε και κάτι που μας αρέσει.

🖋️ *«Τι **ωραία** που είναι η ζωγραφιά σου» είπε ο Κώστας στην Αθηνά. «Χαίρομαι να την κοιτάζω».*

○ όμορφος ● άσχημος

◇ Όταν περνάς **ωραία**, περνάς ευχάριστα.

🎵 ω-ραί-ος

Η Αθηνά είδε στο περιοδικό μία **ωραία** ηθοποιό.

ωριμάζω ρήμα (ωρίμασα, θα ωριμάσω)

→ ώριμος

ώριμος, ώριμη, ώριμο επίθετο (ώριμοι, ώριμες, ώριμα)

☑ Ένα **ώριμο** φρούτο είναι έτοιμο για να το κόψουμε και να το φάμε.

○ γινωμένος ● άγουρος

◇ Όταν ένα φρούτο έχει **ωριμάσει**, είναι ώριμο. 🎵 ώ-ρι-μος

ωφέλιμος, ωφέλιμη, ωφέλιμο επίθετο (ωφέλιμοι, ωφέλιμες, ωφέλιμα)

→ ωφελώ

ωφελώ, ωφελούμαι ρήμα (ωφέλησα, θα ωφελήσω)

☑ Όταν **ωφελείς** κάποιον, κάνεις κάτι που τον βοηθάει. ✍ «*Νομίζω ότι τα φρούτα θα **ωφελήσουν** την υγεία μου και τη διαίτά μου*» είπε ο θεός Αλέκος.

○ βοηθώ

● βλάπτω, ζημιώνω

◇ «*Τα φρούτα θα μου δώσουν πολλές **ωφέλιμες** βιταμίνες*».

○ χρήσιμος ● άχρηστος

🎵 ω-φε-λώ

ωχ επιφώνημα

☑ Λέμε **ωχ**, όταν πονάμε ή όταν κάτι κακό θα συμβεί. 🎵 ωχ

Μαθαίνουμε να γράφουμε τα γράμματα του αλφάβητου.

Το αλφάβητο έχει 24 γράμματα. Μπορούμε να τα γράψουμε με κεφαλαία ή με μικρά. Στον πίνακα που θα δεις πιο κάτω γράψαμε όλα μαζί τα γράμματα και με τους δύο τρόπους.

κεφαλαία

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

μικρά

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω

Χρωμάτισαμε τα **σύμφωνα** με μαύρο χρώμα και τα **φωνήεντα** με κόκκινο.

Μπορείς να βρεις πόσα είναι τα σύμφωνα και πόσα τα **φωνήεντα** του αλφάβητου;

Μπορείς να βρεις κι άλλες λέξεις που ν' αρχίζουν από κάθε γράμμα;

Πότε χρησιμοποιούμε κεφαλαία και πότε μικρά;

Τα **κεφαλαία** τα χρησιμοποιούμε στην αρχή μίας πρότασης:

Με λένε Αθηνά.

Με **κεφαλαία** γράφουμε και το πρώτο γράμμα των κύριων ονομάτων:

Με λένε Αθηνά.

Τέτοια ονόματα είναι τα ονόματα των ανθρώπων και των τόπων, όπως οι πόλεις και οι χώρες:

Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, Κώστας

Τόνο παίρνουν μόνο τα φωνήεντα και μάλιστα τα μικρά γράμματα. Τα μεγάλα γράμματα παίρνουν τόνο μόνο στην αρχή της λέξης και της πρότασης:

Όταν βρέχει, κρατάμε ομπρέλα.

Η Άρτα είναι στην Ήπειρο.

Φωνήεντα: α, ε, ι, η, ο, υ, ω

Σύμφωνα: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ

Μαθαίνουμε να προφέρουμε και τους φθόγγους.

Τα ζώα όταν φωνάζουν, βγάζουν ήχους. Μπορούμε να γράψουμε αυτούς τους ήχους με γράμματα. Η γάτα κάνει νιάου, ο κόκορας κάνει κικιρίκου, ο σκύλος γαβ.

Ήχους βγάζουν και οι άνθρωποι όταν μιλάνε. Τους ήχους αυτούς τους λέμε φθόγγους.

Ένας φθόγγος μπορεί να γράφεται με διαφορετικά γράμματα. Στην πρόταση *Ο σκύλος του κυρίου Μιχάλη κυνηγάει τη Ροζαλία*, ο φθόγγος **ι** υπάρχει 10 φορές.

Όταν θέλουμε να προφέρουμε τους φθόγγους, μπορούμε να χρησιμοποιούμε και κάποια σύμβολα, τα φωνητικά σύμβολα. Να τα σύμβολα που χρησιμοποιούμε για να γράψουμε τους φθόγγους που ακούμε. Οι φθόγγοι είναι φωνήεντα και σύμφωνα.

Φωνήεντα

ακούω φθόγγους	γράφω γράμματα
α	πατάτα
ε	πέντε, κεντώ, καιρός
ι	πίνω, τρύπα, ήχος, κοιμάμαι, εικόνα, υιοθετώ
ο	κόρη, ώμος
ου	κουνώ, ουρανός

Σύμφωνα

ακούω φθόγγους	γράφω γράμματα
β	βάρος, Σάββατο, χορεύω, αυλή
γ	γάτα
γ'	γελώ, γείτονας, χέρια, διαβάζω, δεκαριά, βιάζομαι
δ	δάσκαλος
ζ	ζώο, σγουρός, σβήνω
θ	θάλασσα
κ	καλός, εκκλησία

ακούω φθόγγους	γράφω γράμματα
κ'	κερί, κιμάς, παιδάκια
λ	λαμπάδα, αλλαγή
λ'	λιακάδα
μ	μαμά
ν	ναι, νωρίς, γενναίος
ν'	νιάτα, κούνια
π	πατέρας
ρ	ρόδι, ώρα
σ	σαλάτα, σώμα, θάλασσα
τ	τυρί, τρώω
φ	φαγητό, ευχαριστώ, αυτός
χ	χορεύω, χαρά
χ'	χέρι, χήρα, χιόνι, ματιά
μπ	μπαμπάς
ντ	νταντά
γκ	γκαρίζω, γκολ
γκ'	γκι, άγγελος
τσ	τσιρίζω, τσόκαρο
τζ	τζιτζικας
πσ	ψωμί
κσ	έξω

Μερικές φορές το **ι** προφέρεται πολύ γρήγορα και δεν ακούγεται σαν ολόκληρος φθόγγος, είναι δηλαδή ημίφωνο, όπως στις λέξεις **χαϊδεύω, αηδόνι, κελαηδώ**

Δες τις λέξεις:

κλίμα-κλήμα
τοιχος-τείχος
φύλλο-φύλο
ψηλός-ψιλός.

Γράφονται διαφορετικά,
αλλά προφέρονται το ίδιο. Είναι ομόηχες.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.